

Jaguin-bide Ixitavautia
Espaniaco
Neurquidaren, edo Constitucio
berriaren enara adrezatua
Erritarren arquidoraraco,
Gazteen icas bideraco,
eta
Escola-maisuen usoraco
Eyderatic Eusguerara itzulidu
Apez Vicario
D. D. J. F. A. Guipuztarraco.

1820, Urtean.

D.ⁿ Miguel de Zumalacarréqui
Goitico Consejo Justiciaesaren
Ministroari donquitua.

2 Noxi bestexi berorri baicic le-
quez, ta bidez, eta arrazoi andia-
requin esqueñi, eta donquituco
diot erderatic eusquerava itxi-
litaco liburu berez chiguichoa,
baña izatez, eta bere Jajot-itu-
xian chit andia, eta aldeguieto-
ra miragarria dan au? Ecin
bear arina andiacatalitzaque
liburucho onen birtezar teac,
eta araudeac España tarrai
ecarridixten zorianac, eta on-
dasunac; bera izanic equitaz
ilzorian aurquitcen guñra den
España tar gucidi vicia lizatu
diguñac: izanic bera gucion ar-

gaitasuna indartiduzna gañe-
raco Exceinu, eta momepuden gu-
cien arrigarriac, eta icaragarric
ac eguiterano: izanic dera argue-
nic, orabat, eta ita batean esate-
co, Eberteco gucion envidia,
eta molsetzat erai aurreaco
servitcondixten Constitacio,
edo Neurguida, Andiaren ice-
narequin oraingoiz mundugu-
cian icentatzen dana.

2 Noxi besteri, diot berriz, eta
millabider, berorri daniel don-
gituderiqueot gaitzqui molda-
bitaco nere lan apur au vorost: a-
te vorondatetsuarequin, Jaqui-
naren gañean, ezduala berorrec,
dudagabe, parteric chiquiena
izandu obra mirarizo au asi-
zanetic cadurano? Ganza agui-
ria da; cerren bestela etuan
inolez ere berorrec aimbetebait
Etrai izanga, ezta ere aimbete

pena, eta atsecabe sufriguizon;
baña guero eneco arrazojac be-
re bidea eramanic, ondo eza-
gunditade berorroc Españatar-
rren mercedean beti equinizar-
dituan, eta equitendituan ele-
guinac.

Bere jatorri ederrac, bere sui-
puzcota tarren odol garbi, noble-
ac eransicion sorcetic bezarri
le jaltzunaaren siliu estimazaria.
Bere mitic arizan guizon prof-
pen, eta virtutezcoen aurrorar-
penac equiten; eta gueditza-
ca bituditu ambait mercedi-
mentu, nun eta virtutezcoen
Españatar guicion viciotetan;
eta argatic dazugua gaur-
dan egunear aurquitendun,
eta chit ondo dago quian buruz-
co jarleuan bere Erritarren,
ta familia onryaduaren dieha

andiraco.

Et det nai ichustu, ez det nai
lotsatu berorren humiltavuna;
ezartxonituzque emen berori
odejetan gora alchamicaluca-
ten gauzaric auzo; baña isil-
cen naiz berorren modestia pa-
regaberen indarrez. Bac-
aric diot, nere neque ladius, chi-
qui nec berorren ontarionaren
estalpean nai, za ez arvera
ona isingoduala; berez elex
ezdet baita, autar det viciro;
baña alaz guciarren ere, Eur-
quel Erritaraco prochu an-
dicoa devitrat. Berorren itua-
larin azpian bacaric Ventu-
raliteque; etartu beza arren,
eta Arranoai, aidean dipala,
bere humetara becela, ala bere
Erritar, gulien zoxi onera degui-

xabeza. Aladet urte; cerren
sajotzatic nun nai, eta izand.m
leu guietan ezagutoda be-
ti berorvegan uxorandate ona,
eta prestuta sunera gutiz
issuria, eta utziña. Izan be-
nie deves becela, doti, eta urte
ascan suarte on.

Berorren Servitzari,
eta Capillanre chiquiena
D. D. J. B. A. E

Leendabicio Tracurza
Neurguida, edo Constituciaren
gañean.

- p. i. Coida Neurguida, edo Constitu-
ciosa?
- h. Da Erreinu baten legue onde-
quidarren batune zucena.
- p. i. Cex aditcenda legue ondequi-
darrac gaitic?
- h. Sobiernuaren zucen bidea dite-
zarren dutenac: auda, nolatan,
edo cer moduz batzuec aguin-
du, eta bersteai equin erazo era-
curten dutenac.
- p. i. Nogan aurquitcenda legue oje
ezarceco esualdea?
- h. Nacio, edo Territarretan berez, eta
Diputadu, edo Ecautnon bidez.
- p. i. Suc badegu Neurguida, edo Con-
titucioric?
- h. Añ ona, ece bera gorde, eta gor-
de erazo az zoxi mecoac equin-

- gaitzaqueana
- P. i Noxe equin du?
- A. - Sorteac, edo Uxi-batzarreac Le-
 ongo Ugartean bilduric, milla,
 zorcirreun, eta amargarren
 urtean, Agorraren egueta lai-
 garren egunean.
- P. i Veraz, Constitucioa, edo Neur-
 quida da gure artean orain
 sortutaco berritarun bat?
- A. Ex: leenagoco Suiza aldietan ere
 usocan egonciraden erreguela le-
 narta, edo principalac; baña
 moldatcen etxutelaco gorputz
 bat, eta seguruturic etxeica-
 telaco beren guarda, edo equica-
 ritza; gordetcea ondo etxetorgui-
 tenac aaztu-erazocituzten; eta
 Sorteac, edo Uxi-batzarreac ber-
 ziro piztudituz.
- P. i Norraz moldatcendirade Uxi-
 batzarre ojec?
- A. - Españatarrac artaraco uson-

datez augueratuta co Dierritar
Suizon preitu, eta Jaquinuac.

II. Iracurza.

Dierrri Españatarren gañean.

- P. i Corda Dierrri Españatarra?
- A. Da mugatic mugarañoco Españatarren birpattea. (Const. Art. 4.º)
- P. i Cer barruti danca España ardiac?
- A. Españiaco barrutiac Oztugar-tean, edo Peninsulan bere Ugarteaguin batera ezsequidatu, edo cobitconditu Aragoi, Asturias, Gaztela zarra, eta berria, Catalonia, Cordova, Extremadura, Galicia, Granada, Jaen, Leon, Molina, Murcia, Naparroa, Iru Euzquel-Provinciaco, Sevilla, ta Valencia, Ugarte Balearac, Canarias, Africaco beste mempeco guciaguin; Ifax aldeco Amirecatan Espa-

ña berria, Salicia berriarequin,
 Tucutango Ostugetearequin,
 Soatemala, eta Eguzquiaren ir-
 teraco Provincia barruac, Eguz-
 quiaren Sarreraco Provincia bar-
 ruac, Cubaco Ugarteac, Florida
 biaguin, Santo Domingoco Espa-
 ñari dagocan Ugarte zatia, Lu-
 erto Nicaco Ugarteac, beste berri-
 ri, eta Continente, edo Lutuguea-
 ridagocanaguin, ala Ychaco ba-
 tean nola bertean. America
 Egoi aldecoan, Granada berria,
 Venezuela, Peru, Chile, Rio Pla-
 taca Provinciac, eta Ychaco pa-
 quetsuari, eta Atlanticoari da-
 gozcaten Ugarteac. Asian Si-
 lipinetaco Ugarteac, eta gänem-
 co bere mempe Erriac. (Art. 10)

P. ? Tabernic badu Españac?

R. Ez: cerren izanic librea, eta efe-
 quigobaguea, ezta, ta ecin izan-
 diteque familia, edo Personaren
 baten Surar-oncarria; onez ote-

an beragan dago izatez Soberandia,
eta beragatic dagoca ere legue ezar-
ceco escualdea. (Art. 2° 3°)

P. ⁱ Cor adieraztenda orvequin?

R. - Españatarren batzarre onac ez dau-
inõz beregain; alaco eran ece guci-
en, edo quejenen vorondatearequin
erabaquidozaquete zorioneraco de-
rixten gucia, inõre era ecin erago-
tzidezaquean moduan.

P. ⁱ Erregue ezta bada Soberandia?

R. - Erregue da beste edocin becela
Izitar bat, Dierrigandic naguri-
tasuna arcenduana; baina nola
Dierriac ematendion Soberandia-
ren parte bat, gucion oneraco ala
convenidalaco opatienza jo titu-
lu au, ala adierazteco bere diña-
tasunaren gojande au, nola gor-
de erazteco zorrayon errespeta,
edo bequirunea.

P. ⁱ Arquirongo azaldu litogue gau-
za au?

R. - Demagun contu, irureun, edo la-
reun persona bata bestearequi-

co icurquizun gabe Onciratcendi-
rala Ichar bazter, edo puntu bate-
racd, eta Ichar-Écaitzac bota-
tceñdituala Ugarte utritu bate-
ra; quizon ojec bertan vicitcera-
naita-najexturic, alebatec etrau-
can ojen artean aguintaric; nox-
berazan librea, orequigobaguea,
bere buruaren jabe, eta inoren mem-
pegabe.

P. 2. Éta nolatan vici alcitezquean al-
carturic norberaren bertezaz con-
tingabe, quicion suerte onaz bertec
carguric etxuala?

R. Argatic alcarrequin vici izateco
arimoac equin becin laster, eta eza-
gaturic, batac bertegandic iche-
quita naitaez artaraco egon bea-
rra, aruticozuten orduan beven
berequigobaguetarunaz, edo jaun-
dereaz, eta memperatucociraden
on cerizten errequecla, edo leguer-
azpira; eta nox-beraren jaun-
dera au bitucolitzaque quicion
artera; alaco eran ece, iduquigabetà-
nic ajen artean inor batac berteari

aguinceco esualdexic, guciac bildu,
edo alcaixita iduquicolucate esu-
aldea on-cerizten gauzac erabagu-
tceco. Emendic dator, erac beren ar-
tean gobernatceco, eta zucancco
izentatconzutenac artucoluquea-
la nauvitavuna beste lagunetatic,
eta ojec leguez, tabidez ifinicolu-
cate naico condicioac, urguitzac,
edo mugac. Nola Nacio, edo Die-
xiac era onetan moldatuidivaden,
guertaera oncuin adieraxtendu,
ez bacarric cer esan naiduan
Jaundera Dierricoac, baicibaita-
erc berai dagocatela batez ere, eta
izatez; eta leguez gobernatcen duan
docein, dala bertacac becela batu-
ci bat carguduna, guciac erabat
daucaten esualdea berari emanit
dioten moduan equeritatceco, or-
denaz, zucen, eta seguru vici-iza-
teco.

^p i Soberandi onen usoa, Españaco
Dierria cer Religio mota gordetre-
ra jartenda, bere mo costumbre

onac ez galceco, eta Epañaatar gu-
ciac virtuosuac izateco?

R. Epañaatarren Exligioa da, eta beti
izango ere da Gucieracoa, Apos-
tuluarra, Erromatar eguiazco ba-
caxxa. Dierriac amparatcendu
bere legue Jaquinsu, eta Justuaguin,
eta auzite debeatcendo beste edo.
coñen eguerria. (Art. 42.)

P.; Eta cergatic auqueratu, edo legoi-
tatecenda Exligio gucieraco au, be-
te guciac alderanduta?

R. Cerren chitonde daquiten Epaña-
tarrac Exligio santu au dala ba-
carric eguiazcoa; eta cerren ondeda-
torquien Epañaaco barrutiari, edo
Egoitzari batasuna ala iritzi Exli-
gioroetan, nola iritzi iritarandetan,

P.; Cer obligacio daucate Epañaatax
bilduac, edo ardatuac, eta Dierrri-
leguera consideratuac?

R. Alcar amparatu, eta batat berrea-
ri laguncea; eta ala dago erabagui-
vic neurguidan, edo constitucioan,
Dierrria obligatuvic dagoala gorde-
tcera, eta amparatccera legue Ja-
quinsu, eta Justuaguin Epañaatar gu-

ien derecho, eta ondasun seguezco-
ac. (Art. 4.)

P. ¿Ces derecho, edo marjo dirade ojec?

R. Libertadea, segurantz, jabetasu-
na, eta berdintasuna.

P. ¿Ces aditcenda segurantzagatic?

R. - Suicion batzarrea erabat bata ber-
tearen marjoen segurantzara.

P. ¿Certan dago jabetasunaren mar-
joa; edo derechoa?

R. - Noxe berac nai becela bere gau-
zac iduguitecan, eta baliatcan;
orobat bere adimentuaren, idugu-
ñaren, eta beax equitaren frutu-
az inore ere, eta inola ere eñ ex-
gotzidizoguan eran.

P. ¿Certan dago libertadea?

R. - Ez dago libertadea; arca ez jaquince
urte duan becela, Suiz onac idugu-
itecan nai gucia, nai duan eran,
edo nola nai gauzac equitecooñi-
aldea; baicic equitecan beiteri cal-
teric eñ deigueon moduan, eta
legueac debeatcen ez dituanac.

P. ¿Veraz libertadearen contracoac
dirade legueac?

R. - Ez; bai aititit amparatcendute,

cerren libre balizague beiteri bere
derecho, edo margoetan cante egui-
teq, orduan indarsuenac, amar-
rustsuenac, somarienac, almen-
truenac menderaticolucate ar-
galena, coitaduenac, pobreena, eta
ezlizague modu onetan izango
batero libertaderic.

P.; Cembait libertade mota ditade?

R. Iru batez eae: libertade sortez-
coa, edo izatezcoa; libertade iri-
tarantia, edo politicoa; eta liber-
tade Civilla, edo Unicoa.

P.; Zerda libertade izatezcoa, edo na-
turala?

R. Lagungabe vici dan, guizonac idu-
quico luquean^{ercuabaga}, naigucia eguitxo.

P.; Veraz orduan ezlizague guizona
egongo lequeren baten mendean?

R. Vici albaliteque ere guizona la-
guntasunic batero gabe, orda iru-
zin ditequeana, egongo lizague le-
gue izatezcoaren mendean; eta
ala, eanlizague catteric berte gui-
zon bati, ez heritu, ez queridu sor-
tenceco bildudituam frutuac, ez-

- ta ere beste gaitzi.
- P. ; Cer gauza da libertade Iritarau-
tia, edo Politicoa?
- R. Da esualde bat edoceñegan daga-
na, bere Dierria, edo Nacioa gober-
natceco moduren batez, naiz berez,
naiz alordecoaz.
- P. ; Eta cerda libertade Unicoa, edo Ci-
villa?
- R. Da laguntaruncan viciñan edo-
ceñ guizonac daucan esualdea,
nai gucia equiteco, lequeac ber-
tec ecñ eragotzidizoguean mo-
duan.
- P. ; Moldiz quira, edo moldez escribi-
tceco libertadea, cer libertade
motari dagoqui?
- R. Libertade Civillari, edo Unicoa-
xi; bada beroni dagoqui, escribi-
tceco, itz equiteco, lateco, iditceco
libertadea, eta guizonac bere casa
equiñ alizateca esualde gucien us-
librea, ala cileiguindez, nola iceta-
quindez, lequearen contracoa ezjala.
- P. ; Certan dago bada moldiz quira co
libertadea?

R. Dago, guizonac itz eguiteco inoixc
aguindis bearric ezduan becela, ala
ezdu inoixc aguindugvizunic, pensa-
ruduana escribitceco; baña ecin itz
eguin, edo exribitu litzaquean be-
cela cartigutzaca inori catheleique-
on gauzaric, ala ecin moldizqui-
xatulitzaque; argatic Xeurguida,
edo Constituciaac, erabaquiezque-
roz, nolatan eguinditezquean gu-
cion icarbidetan aurrexapenac,
(ceñagabe eunditequean zorionic)
ditezarcendu, Espanatar guciac
dutela esualdea, escribitceco,
eta aguerceco bere irudiac, edo
pensamentu iritarauiac licencia-
tzaca, berticustegabe, aguertu-
baña lenagoco baibenagabe, le-
gueac ditezar litzaquean urqui-
tce, eta eranzungarriaren azpian.
(Art. 374.)

P. ; Cergatic ditu moldizquiraren liber-
tade onec aimbeste Etrai ?

R. Cerren ascodiraden munduan beren
usario charraguin vicidiradenac;
eta moldizquiratceco libertadeac
Erritarrac arguidoratua, aurreta-

tu, eta lejatcendu maris char ojen
bertaraua.

P. i. Libertadea, eta esequigobagueta su-
na diac bat dirade?

R. Ez: cexken esequigobagueta su-
dagoan diexibat inolazere berte
baten mondean ez egotean; ezta
ere bata bertearen eguicariaren
azpian; eta libertadea dago, ba-
tezerre dierria ez menderatcean
guizon baten, edo banacabatzu-
en nai urtez, edo locaberoz; eta
ala, diogunean, peleatcendegula
gueron libertadeagatic, euan
naidegu, peleatcendegula gueron
Constitucia, edo Neunguidagatic,
gubernatzaileen naiurtea, eta,
locaberoa eragotzi, eta legue-az-
piratuaz; eta diogunean peleatren
degula gueron esequigobagueta-
sunagatic, euan naidegu, Jardu-
tzen degula, Francesac aguindu-
ezdizaguten.

P. i. Certan dago berdintasuna?

R. Leguea gucienzat bat izatean da
eratea, gucioc iduqui beardituzteda

terecho, edo. marga batzuec, obli-
gacio batzuec, batere ezaude, edo
pribilegiogabetanic.

III. Iracurza.

Lequearen gañean.

P.¿ Cerda Lequea?

R. Carlos IV, eta beste aurrecoen dempo-
retan deitzenan lequea, beren ite-
nean edocein Ministro, edo Tribuna-
lec ezarri, eta biralcenzuten aguin-
ta, edo erabaguia; baña izatez,
eta eguiañ Lequea da, gucion vo-
rondatezco autormena, baiena,
gucion zorioneraco agindu, edo
debecatu beardiraden gai, edo
gaucetan.

P.¿ Cer esan naido Vorondate baquida,
edo generalac?

R. Dierrico guciac, edo guejenac nai-
duten.

P.¿ Veraz lequeac Justuac izateco,
guciac batubearcodute, beren vo-
rondateac aguertera, eta guciac
baiena eman bearra gauza be-
tean, edo iritzieta?

h. - Au onela eguinditequean lecuetan con-
vendida ala eguitea; baña Dierritax gu-
ciac ecin arbatu diranean (eraeraz Espa-
ñan) non zabalauric aurquitcendir a-
zen munduaren lau aldeetan, bildu be-
ardute edolaric guciac aututaco per-
sonac, beren izenean aguertuditzax-
ter vorondateac, quejenen iritcia iz-
ni gauza erabaquico duana; cerren
cuiditequean gauza aldean izango-
lizaque guciac erabat gauza bat nai
izatea.

P. - Corda Legueen beamuga edo chedca?

h. - Baquidarò Legueen beamuga dà, Die-
xiaren zoriona, ceñaren gobiernura-
co ifiñtendiraden. Beamuga au alda-
tcenda legue moten erava; datxuec
dirade ondequidarrac, eda cimenduco-
ac, oiec, etandan becela, gobiernua era-
baquitcendite, eta moldatcendute
Constitucio, edo Xeurquida; legue
Uxicoac, ceñac erabakitcendituzten
errequeela irmoac, berezco ontasun-
netic artuac, Erritarren derechoac,
edo margoac erabaquitceco beren on-
dasunen ura librean, eta eren arte-
co artu emanetan, eta tratu mota
gucietan ondasunen, eta jabotarusu-
ren beaquidez; Legue obendunac, edo

criminalac, gaiztaqueriac debeca
tcendituztenac, eta dagozcaten pe-
na, edo gaitiguac ifintzenditzenac;
eta modu onetara legueac dauzca
bere uzoyac, edo divirioac itz equiten
dan gajaten erara; baña guciac da
toz ondo, edo batera beren jatorria
izan bearduten aldetic, eta beren
chede daquida aldetic.

P. i Veraz Españan guciac ecin bildudi
raden ezquieroz legueac erabaqui-
tcera, nai ta ez autu beardituzte
artaraco diraden Suizonac alor-
decotzat?

R. Ala bitezartu, edo erabaquitcondu
Neurguida, edo Constitucioac, au-
tutcondiradonac Españaco Iritarrac
izateco baina dearen, edo condicioa
ren azpian.

IV. Iracurza

Españatarren, eta Españaco Irita-
rren gañean.

P. i; Cox banaita, edo diferencia dago
Españatarra, edo Españaco Irita-
rra izatean?

R. Neurguida, edo Constitucioac azal-
cenditu Españatarzat: I España
barrutian jajo, eta Exitaritutaco

guizon libre guciac, eta ojen hume-
ac. **II.** Union batzarreagandic urcon-
de ezcutitza, edo Carta sortetorricoa
lograt conduten Erbestetarrac. **III.** Se-
que erara, eta Españaco barrutian
Carta sortetorricotzaca amar urte
buru Erritartea daucatenac, edo Es-
pañan uici izandiradenac. **IV.** Espa-
ñan libertatea irabaciduten guizon

P. ¹ escucotu guciac. (Art. 5.)

P. ² Cex obligacio dute Españatarrac
batuciarquirò?

R. - Españatar dan guciac maite izan be-
ardu bere sajeterria, izan beardu ma,
eta onguillea, Neurguida, edo Consti-
tuciaren mempecoa, legueen obedillea,
errepetatu bearditu ifinitaco agun-
tariac, pagatu bearditu egoitzaren,
edo etaduaren gartueraco bere onda-
sunen erara talguida, edo Contribu-
ciac aitzaguigabe, eta legueac agun-
tconduanean escudatu beardu arma-
quin bere sajeterria: da esatea, inore
ere ezduala aitzaguiriac ifini beax
talguida, edo Contribuciac pagatce-
co; eta armac sajotceco. (Art. 6, 7, 8, 9.)

P. ² Coñzuac dirade Iriritarrac?

R. - Ciliza, edo linea bietatic sajeterria Er-

pañā errico muga bietatic dacarten Er.
pañatarrac, eta Españaco edocein en-
ritan erritarturic daudenac. Orobat,
Españaco derecho, edo margoac goza-
tuaz, Iritar Carta irabaciduten Cam-
potar, edo Erbesteco guciac. (Art. 18, 19,
P. 2) Cer bainañde, edo doai idugui beax-
dute Campotarrac Iritar Carta iristeco.
R. Egon bearra dute Españatarrequin ez-
conduric, eta ecarri beardute bere-
quin sotarguita, edo vicimoduren
bat, edota izan beardituzte ondasun
errotuac, talquida, edo Contribucio
zucenac pagadeiz caten adina;
edo Jarrri mercataritzaan ambateco
burucarde consideragarriarequin
biri batzarrearen uovondatena; equin
izan beardituzten Españaren excu-
daoan, edo defensas oi ezbecela-
co sexuitze señalatuac. (Art. 20)

Berebat dirade Ixitarvac Erri-
tarturic dauden Campotarren Se-
me legarancoac, Españan Jajo, eta
Campora gobiernuaren licencia, edo
baibenagabetanic irten ez dutenac.
eta sgueta bat urte ezquero erri-
tatu badirade Españaco Erriren ba-

tean equersituaz oficio, edo equinza onen dat. (Art. 21.)

Edo ceñ ciluza, edo lineatic beren Jatorria Africatic datorquiten Españañatarrai guelditkenzaizte uirtutezco, eta mercedimenduzco atea zabalic Irétarrac izateco; ondoren uxi batzatreac, emangodizte Iyitar Carta Jajoterriarem mercedean ecurte, edo seruiçio alacoztuac edo señalatuac equin dituztenai; edo beren adimentuan, arretan eta vicinodu onean banaitu diradenai; baldin seme legaraucoac, edo ezconzatic datocenac badirade; fura. 50 libre enac; emacume libre arequin ezconduric, eta Erritartuxic España barrutian, oficio, edo equinza onen batean equersitac ten diradela beren burucarde; edo diruta lde arequini. (Art. 22.)

P. i. Cer galledo, edo pribilegio daucazte Españañatar Erritartuac?

R. Batez ere; eta leñdabicea da, arabatcea Ecautisen bilgumaraco auqueratcera Dierraren aurqueza-

ria moldatzen duten Ecautuac; or-
rez ortean iduqui alizatea Jardu-
Izigoquiac, eta ojetaraco auguera.
(Art. 23.)

P.; Badirade guertaldiac Españaco
Ixitarra izatea galdulitzaquea-
nic?

R. Lau: I. Erbertean sortitza irichi
dalaco. II. Beste Sobienuren ba-
tean Jarduera irichi, edo artuda-
laco. III. Sentenciaz erabaguitzen
diranean pena atrecabetnac, edo
lotsagarriac, berrito gai eguiten
expada. Eta IV. Españatic campo-
ra bost urte ondorero, edo contino
uici izandu bada Sobienoren en-
carguzabe, edo baibenagabe. (Art. 24)

P.; Badago beste eracai, edo motivo-
ric galceco Iritaritzaz?

R. Ez; baña eragotzi, edo debecatzen-
da Ixitar marpo, edo derechoen eguer-
sia guertaldi ojetan: I. Tribunalen
ecadoiguro erabaguitzen danean;
etzala artaraco gai inolaz ere.

II. Maitautriagatic, edo guciequi-
co dirutaldearen zorragatic. III. Eche-
co mirabetarunagatic. IV. Ez equinza,

ta ezonquinzaren vicimoduagatic.
V. Obenquiró auci/paitatuac daude!
laco. Onez ortean erabaguitcen
do Neurquida, edo Constitucioac,
Ivitarren margo, edo derechoen
eguerria berriro sartu beardu-
tenac, milla zorciruen, eta oqueta
amar urtea ezquero Jaquin be-
ardutela iracorten, eta escribi-
tzen. (Art. 29.)

V. Iracurza.

Gobernuaren gañean.

P. ¿Cer da Gobernua?

R. - Exai gucieran manera, eta paguen
izandedin, eta ino. urruac mendera-
tu ezditaten argulac, naita ez ifi-
ni bearda gucien vorondatez, guber-
natu, eta gucien forioneraco con-
venidan gucia zucendico duana.
Oyee gobernatu bearduten erregea-
lac, bada, eta gañeracoac obeditu
bearduten bainandeac, edo condi-
cioac neurquidatcendute gobiernoac,
eta erregeula ta bainande ojeñema-
ten zaizte (icusi degun becelá) legue
ondequidarten izena, eta moldatcen

dute Exxiaron Xeurguida, edo Constitu-
ciosa.

P. i; Exxagueta, eta bainanda ojec Exxi, edo
lecu gucietan dirade berdiñac?

R. Ez: eta argatic aurquitcendirade.
gobiornu banaitatnac, edo diferent
teac. Lecu batzuetan aguincento,
edo dauca Soberandia quizon ba-
tec bacarric, bere vorondateaz os-
tean beste usquitza, edo mugab-
tanic: beste lecu batzuetan qui-
zon batec aguinduarren, alaz gu-
ciarren ere, dago obligaturic, le-
gue Jaquin batzuec gordetcera; bes-
te batzuetan aguincentute Persona
batzuec, eta ojec bestein artean au-
tutcendirade betico, edo dempora
Jaquinico; eta arguenic beste batzue-
tan aurquitcenda berecitu, edo
partitua aguinta, edo Soberandia-
ren equerria.

P. i; Nolatan equizatcenda bereci,
edo particio au?

R. Bereci au equizatcenda batzuec
gauza bat agindu, edo eradaqui-
tcendutenean (eta da legue equitea

becela) beste batzuec oskaritu eraz-
tendute, eta obediteaz conitu arcen-
dute; eta beste batzuec maneratu-
ren erara erabaguitcendituzte ba-
ta beste en arteco dudac, lejac, au-
ciac.

P. ? Dexeci au danoz, nola deritza esau-
aldeari, ceñaren virtutez lan eguiten
duan aguinta daucaten oacotzac?

A. Menea, edo mendea; ondoren lenda-
cicoari deritza, legue ezarceco me-
nea; cerren bera dalaric eguerrila-
riac ezarrenditu legueac; bigarre-
nari deritza, mene osequitaria, ce-
rren bere medioz cumplitu, edo ose-
quicraztenditu legueac; eta irugan-
xnenari deritza mene ecadistica,
cerren legue erara juzgatu, edo eca-
doitcendituan lejac.

P. ? Cer ateratu, edo o'lguratu enda erri-
sican?

A. Sobiernuac aldatcen duala bere era,
ezrico legue ondeguidarrac, edo aguin-
du, ta obeditu bearduten arteco bainan-
de erabaguiac mene, edo abnen ojen
gañean esuitenduten ematquida-
xen, edo participaren erara,

P. ? Combait Sobiernu mota dirade?

- R. Esanditugun iru menceen, edo escualde en berecia biñaquidatuliteque becequitto, edo modu ascotara, eta mol-duaxi banaitaquin; eta ondoren aurguitcendirade Sobiernu mota manaitac; baña lenartecoac iru dirado: Sobiernu Locabca, Bacarondarra, Zierond~~zarr~~na, edo Errepublikanoa.
- P. ; Cer da, edo certan dago Sobiernu Locabca, edo Despoticoa?
- R. Batutcean persona bategan iru mene, escualde, edo gobiernu motac; ala legue ezarlaria, orequitaxia, nola ecadoicoa; eta orren mediox persona onec bere gogoaren ezara ezarrenditu legueac, orequitcenditu gurariz, burutengoz; eta eratcenditu inaiço quivari; eta azquenic equiten ditu gauzac bere intzira legueaz contugabe; eta nola modu onetan mendecoac ezdaucaten, aguintariaren najaz, eta gogoaz gañera beste libertadexic, seguzanzaric, jabetasunic, argatic dexitate Esclavac, edo lotequiac.
- P. ; Otedan lecuven batruetan onelaco gobiernuxic?
- R. Lecu ascotan, batez ere Asia,

eta African; eta arquiviroago adi-
erazteca, exemplo batequin azaldu-
co det. Marrueco exxian, Locabe
gobiernoa zalazcora, deitcondio
mempeco bati Emperadoreac, des-
te baten queja zalario, edo legue-
ac debocatcen ezduan gauza bat
equin dualaco; daña ala ere cen-
ren bere gogocoa etz baitan, ez-
xi ez dagocala aguintendu, quen-
dizotela vicia; edo ifintendio be-
xari devitzan penaren bat. Emen
dacuragu, Marruecoen Emperado-
reac otequitcondituala bat bate-
tan iru mene, almen, edo escual-
deac, legue ezarria, otequitaria,
eta ocadoicoa: lenda bicoa leguea
ezarrecan guertacera banatt arta-
raco; bigarrena legue ira otequi-
tu erazotcean; eta irugarrena,
guizaga/pari leguea eraxatutle-
an. Beste gai gucietan ere orobat
da bere naicoa; eta nola aguinta-
xi otocoac, edo deerragocoric oro-
orobat guisa artan guidatcendi-
xaden, beren mempeco tritteen

viciao, eta ondasunac ajen escu-
aurquitcendirade, gobernaticenditru-
ten azgarri on, edo adiñonetic iche-
quiric daude.

P. i. Cerda, edo certandago gobiernu ba-
carondarra, edo ulmonarchicoa?

R. Bacaronda, edullonarcha dextiran
guizon batec bacarric, eta beti es-
cualde edo mone osequia equerri-
tatcean, eta iduquitcean goitico icuf-
tea mone ecadoitroan; baña aditren-
da, au gucia moldatu beardutela
legue ondeguidarra, cenetaticcin
alderanduditequean onelaco escu-
aldeaz onratuic dagoan guizona;
cerren alderancen bada bertatic
gobiernu au aldatcen da locabera.

P. i. Nalatan itzurico da, edo eragotzi-
coda au?

R. Erabaquiaz legue ondeguidarren
medior (cenac equiten duten neu-
quida eran degunex) biterarde ja-
quin batrucc mone osequiarrari
barveratzat baliatu daquion.
Euc ez eiquia zalario, gure erre-
gueac equinuraden locabeac; eta

argatic orain dacusgu ondorengo
charrac de arau de argandic.

P. ¿ Cer da, edo certan dago Sobiernu dic-
rondearra, edo Republicanoa?

A. Exitar guaiac erreguela, bainande,
eta legue ondeguidarren batzuen az-
pian berez egueritatcean. legue-
emallearen menca, edo almena; eta
ematean mene osequia, eta ecadoi-
coa dempora Jaquineco erat autu-
tcendituzten personai.

P. ¿ Menen ifiniera banaitatic, edo
menen banaitatic, edo beven mol-
durratic, cer beste gobiernu ma-
ta sarceidivado?

A. Atene lenartecoen beyesteac, edo
mallac: egemploz, Jaunmenatia,
nastua, urrirondea, machino le-
guea, eta vidaquera.

P. ¿ Cein da Jaunmenecoa?

A. Jaunmene gobiernua da, iritar me-
nearen malla bat, bere eguiazco adi-
garrion aibat da nola Suizon obe
en gobiernua baña iritar guizon
obeen Sobiernuac ecin iranteac,
deiturzodio Jaunmeneco gobier-
nua-ari, ceñetan nobleac bacanic

eguesitatzen duten, iritarrean eritor
guciac eguesitatzen duten mene
ura banaitagabetanic.

P. ¿Cerdeu gobiernu martua?

A. Da gobiernu bat mene legue ezarza-
llearen, oreguiarraren, eta ecadai-
coaren ifiniera, ta bereciaren me-
dioz, gobiernu banaituen moldea art-
arzen duana.

P. ¿Cerdeu gobiernu uxirordea?

A. Da gobiernu galgarri bat, ceñetan
persona banaca batzuec almen
legue ezarlaria, eta oreguitaria
artu, eta beren gogora eguerri-
tzen dutena.

P. ¿Cerdeu machinada?

A. Berre gobiernu gaizto bat, ceñetan
gente mulsatia mencaz jabetuta
guenacarrira, eta delarauñdez eguer-
sitatzen duana; ceñaren azquen
ondorengoan dan gobiernu buru-
gabea, edo gobiernu bateve eza.

P. ¿Cerdeu gobiernu bidaguerajoa,
edo tirania?

A. Da ere gobiernu galgarri bat, ce-
ñetan persona batec leguez con-

tra bereganatu, eta eguerriatzen
duan goitico menca.

P. ; Aitatu diraden gobernoen artean
cein da obeena?

R. Bextatic ez autu, edo meipreciatu be-
ardute gobernu Loco beac; Urriton
deac, machinadac, eta bidayueya-
joac; cerren, izanic galguiraitiac,
eta bidegabecoac. (araitzi eren etan
degim becela) nai ta ez izan bearu-
te galgarriac, cattegarriac; eta
badiraute, da cerren indarrac
memperatutaco erriac eciñ goi-
tu duan; Erpañaco Erriaguin fran-
testean guertatuzan becele.

P. ; Gobiernu lequezo, ta bidexcoetan
cein da obeena?

R. Suciac dirade onac, menca ando aim-
basturiduric, moldaturic aurquitzen
diranean, legoitragabetanic, onetic
gaixtora aldatu ez ditelen, eta ala-
erriarren devedhoac egonditelen be-
tiñxi uttcaren estalpean. Alax gu-
ciarren exe, Erri bituentziat autule-
zague Didrondarren gobernuac; ce-
arren gobernu onetan erriarriac ca-

caificatzen duten personari denoqui-
on libertatearen zatirik chiguena;
baña Erri andi, ta zabalduarenzat,
eguiaz, ta bertatik eranditeque, ero-
sagoa zala gobernu Bacaronda-
rra, edo Monarchico Neurquida-
rra; bada eguiptideac gucjeguiza-
baldu deardualaco, mene orequita-
xia aurquitzen ezpaliz erijotua,
edo barrutua, eracai, edo motivo au-
co izangoliraque argaldu, edo ar-
baldu tceco.

P.; Cer aditcenda Sobiernu Bacaron-
dar neurquidarragaite?

A. Bacarondar justua, legue onda-
quidar erara erreguelatua, edo zu-
cendua; cerren, esandegun becela
ojee eguitendute Egoitzaren neur-
quida, eta legue ondarquidagabe
ezlizaque izango gobernu Baca-
rondarra, baicic Locabea.

P.; Nola deritza gobernu Bacaron-
darrean gucien goitico menoa
dancanari?

A. Tanguibalitzaque ere icen aico,
eruarqui. deitzen da Erregue.

P.; Cer gobernu da Espanacoa?

- R. Bucarondax moderatua, primuarta,
edo Jatorrizcoa. (Art. 14)
- P. ; Ipenza onetan, cex muntoqui, edo emaj
quida daucate mene legue ezartariac,
osquitariac, eta ecadoicoac?
- R. Legue ezarteco menea aurquitren-
da Uribatzarreagan Erregueregin
batera. (Art. 15.)
- P. ; Ueraz, badu Erreguec legue ezarce-
co etorarteac, beraurquea, edo bit-
zera?
- R. Neurguidan ala conuenidala era-
baguida, guero erango diraden arra-
zojen, eta legue erara.
- P. ; Legueac osquittea, edo cumplicia-
zoitea nozan dago?
- R. Erreuegan, edo Erreguevi dagoquo.
(Art. 16.)
- P. ; Nori dagoquo mene Ecadoicoa; au-
da legueac zucen bidetrea auci-
tan, caua gozandecoetan, eta oben-
dinotan?
- R. Legueac ifinitaco Tribunalat (Art. 17)
- P. ; Zer erari nai du legueac ifiniac?
- R. Inore ere ez daucala esualderic
Juzgatcco Uribatzarreac legue
baten medior ifinitaco Tribuna-

lac, edo juezac ezpada: alaco mo-
duz ee, onexquero eciñgo du Eyre-
guez ifñi Tribunal bere gainqui-
xio, edo inoren cargura nñi per-
sonaren bat /uzgatceco, edo eca-
doitceco; baicic Espanatar gu-
ciac ecaoitu beardute noiz naid
edo edocein albartetan dagoui-
on Tribunalcan.

VI. Iracurza.

Uxi batzarrèn gañean.

- P.¿ Cer da Uxi batzarrea?
A. Diexxia diruditen ~~Diexxia~~ gu-
ciem berpatzea Iritarrac librequi-
ro leque ezarceco icontatituditxi-
tenac. (Art. 27)
- P.¿ Nolatan Iritarrac izentateen
ditizate Ecaute ojec?
A. Neurquidac erabaquitzen du-
an moduan.
- P.¿ Combai Ecaute requin molda-
tzen dirade Uri batzarreac?
A. España barrutico diabetari da-
goquion cembaitexco Iritarre-

tatic; dala ortu gartetic, nola lcha-
sotic aronz, iruroqueta amarmil-
la animetatic Ecautabat. (Art. 31.)

P.; Noxe deitenditu Uribatzarrea?

R. Neurguida, edo Constitucioac be-
rac, cñac legue ondaquidar era-
ra sart erazotcenduan urte bitic
urte bira egun. Jaquinetan eguñ
dedilla Ecautaberrien autuera,
zarren ordaneraco; alaco eran
ece Uribatzarrea beti uisivic aur-
quitrenda, sesis, edo itzerac beti
irauten ez podute ere. (Art. 108)

P.; Zer doai, edo bainande beardira-
de Uribatzarreaco Ecauteizen-
tatceco?

R. Irizarizatea, bere diritar degehoen
eguersiarequin; oqueta bost urte
igarotacoa: Provincian fajoa, edo
exitar turic zazpi urtez guichie-
na uici izatea; naiz dala vicimo-
du secularreco, naiz Eliztar se-
cularra. (Art. 94.)

P.; Dadi ra de personac doai ojec idu-
quiarren Uribatzarreaco Ecaute
eciñ izan litezqueanac?

R. Bai; Erregueren erabaquinzaco
secretarioac; Egoitzaco Consejo-
riac, eta Erregueren Jaureguico ser-
vitzariac; Eibestearrac, Erritan
carta Uribatzarreagandic irichia-
gatic; Epañaco Infanteac; gu-
ciareguico Jarduera araco gobier-
nuac antua euiñ izanditeque,
Jarduera daucan Provinciaco Erau-
tu. (Urt. 95, 96, 97. eta 209.)

P.; Cergatic ex-aure, sdo camporaten
diratse persona ojec?

R. Alene arequiatic, cēnegandic quor-
turo ichequiric dauden, legue ezar-
tarian eguicariric iduqui ezde-
zan; cerren, erandegunez, gobier-
nu on bat maldatzen duate me-
ne ojen aimbaiuta: Justuac, pro-
chuda, eragortea aldaerazo le-
zaguean gucia. Beragatic ne-
urquidac berac erabaquitzen du,
Ecautuac izan deardutela ira-
unlaruac, edo autri ezcorrac be-
ren iritzia gatic; ez demporaz,
ez guertaldiz, ez aguintaric car-

juric artu alrodiztela iritzien
gañean; ojen contra causa oben-
dusie escabidatzen bada, eciñ eca-
doitu, edo juzgatu ditezque ala
uribatzenreco tribunalean bai-
cic, beren gobernu barruco arau-
dean erabaguico dan moduan,
eta maneran; eta billaldi dem-
poran jñore ezdezala izan es-
cabidexic ojen contra, ezta me-
quitu ere zorracgaitic. (Art. 128.)

P. Baña mene orequiac, edo Erreguec
ondo datorquitelaco, aldarteren ba-
tean exortea guertatuco baliz
legue emanza lleen artetic per-
sonaren datzuec Erritarren id-
tean eciualderen batez jabetceca
ecun irichica ote luquean agin-
dez, erregaloz, edo sariz?

A. Ez; ceyon ecautuen alec ecautac
diraumen ditartean ez beretzat, ez
berterenizat goitirishi, edo preten-
zilexaque Erreguec eman, beardu-
an fardüera, edo empleoxic, ezta
gojendiric ere mallacoa ezpada.
Drobat ecautuen alec ecautac di-

xauen bitartean, eta andican urte betera artean, eciñ irichilezaque ez beretzat, ez besterenzat perrarric, edo pensioric, ez honoreyic Erreguec eman bearduenetatic. (Art. 329, 430)

P. Cer mene, edo esualac dute Uribatzarrec?

R. Uribatzarren eciualdeac ditac:
Lendabicoa: legueac gogartu, eta bitexartu, edo crabaquittea, eta premian azaldu, eta auiditcal.
Bigarrona; Erregueri, Asturiaco Principeari, eta Erregenciari suvamentu arcca, bere toquieta ewana dagoan beccsa.
Irugarrena: crabaquittea du da eguitezcoric, edo araudezcoric suertatcen bada coroaren jatxriaren gañear.

Langarrena; Erregencia, edo Erregentea autittea Erregentaco Neurguidac, edo Constitucia darceduanear; eta ifintea mugac Erregencia, edo Erregentea ajen crara eguerridezaten me-

ne Errealá.

Bortgarrena: Arturiaco Principa-
ren ezagüora aquiria equitea.

Seigarrena: Neuzquidac oarce-
duancan Erregue hume craca-
ri zaja, edo turorea ifintea, edo
icentateca.

Lazpigarrena Onzat ematea
batutza ofendigarriaren. ongün-
deac, ichcoiguitu, edo ratificatu
baña leonago, eta baibenteca
mercataritzari dagoxcan ga-
jac, subsidioco, edo lagunzacoac.

Zorigarrena: Baibenteca, edo
ucutrea Erbesteco Tropeen, edo sol-
daduen sarrea Erreyngan.

Boderatzigarrena: Neuzquidac
erabaguitaco Tribunaletan jar-
duerat quendu, eta ifintea; eta
orobat quendu, eta ifintea jar-
duera aquiriac.

Amargarrena: Erregueren escue-
raz ifintea, eta tincatrea ala lu-
xoco, nola Ichaco indarra, era-
baquaz paque demporan bere

oñean egun, bearduan soldadesca,
eta guerratean guezta bearduana.

Amaicagarrena: Aquiteac ematea
Equersitari, Armadari, eta Erri-
tar soldadu gudartariai beren lan-
bide, equiteco, eta gai gucietan,
Amabigarrena: Ueguiranza, edo
administracio aguiricoaven gar-
tuac tincatcea, edo ifiñtea.

Amairugarrena: Urteoro craba-
quitcea talquidac, edo contribucio-
ñc, eta cotizac.

Amalauugarrena: Dierritarren zer-
ustatic, edo arcecoctatic premior-
ductan dirua prestatenez arcea.

Amabartigarrena: Provincien ar-
teco talquidac, eta birtucitnac, edo
errepartoac ontzat ematea.

Amaveigarrena: icwi, eta enzat
ematea aguirico caudalaren, edo di-
zuaren begoitea, edo gattua.

Amazarpigarrena: Anuanac, eta
beren lasariae ifiñtea.

Emezorcigarrena: maneratacea pro-
chuzana Dierrico ondasunen begui-

irantzaraco zait maunderaco, eta sal-
bentaraco.

Emeretigarrena: Erabaquitcea di-
zua ren balioa, pisua, lequea, mol-
dea, eta izendatcea.

Oguetigarrena: Pisu, eta neurri on
gañean biltzaz gudaric, edo modu-
ric oheena aututcea.

Ogueta batgarrena: Uici moduan
zuiquinac; eta aurre rapenac gogui-
bendu, edo zuccinea, eta embaza-
zozarri gucia quentcea.

Ogueta bigarrena: Errey nico era-
cuztaren modu, edo moldea era-
baquitcea; eta onzat ematea. Ar-
turiaco Principearen zat ifiñ ten-
dan aciera moldea.

Ogueta irugarrena: Errey nico iri-
takaren, eta ofafinaren arau-
dea onzat ematea.

Ogueta laugarrena amparatzen
moldizquiraren libertade iréta-
rana.

Ogueta bostgarrena: Osequiera-
zotcea naidarteguico secreta.

xioen, eta beste jarduera aguiri-
coen erantzueraz edo fianzaz.

Ogueta seigarrena; azguenic da
goquite Uribatzarreak ematea,
edo ucatcea baidena, neurguidac
baiden onen premia oarcen du-
an gai, eta lanvide gucietan (Art. 1)

VII. Iracuzza

Legue ezarcearen, eta Erregue-
ren bitezarcearen gainean

-
- P. i Ascoda Uribatzarreak legue bat
ezartzea osequitceco?
- R. Ez; Erreguec onzat eman, edo bite-
zartu beardu; argatic erandegu,
legue ezarceco menea arguitcen
dala Uribatzarreagan, Erregue-
requin batera.
- P. i Cerequidarau, edo guiva gorde
beardute Uribatzarreak legue-
ac ezartzean?
- R. Neurguidac aguintcenduzana.
- P. i Nola deritza Erreguec legueazi
baidena ez emateari?
- R. Deritza veto, coñadatorren uca-
tctic, edo debecatctic; cerren
argatic debecatcenda, edo eragor-

tenda leguea publicatcea.

P. Veraz Uribatzarreac legue bateza-
raiagatic; ez dauca indarrie, Erre-
quec bai bera ematen ex padio?

R. Gauza onec bada bere mugat, edo
neurria; bada baldin Uribatzarre-
ac iru urtean errenca legue bat
ezarcen bada, irugarren urtean
naita ez Erreguec bai bera ematen
deu, publicatcea aguindu, eta gor-
de eza, aurreca uyte bietan bi-
tozarcea ucatuagatic. (Art. 348,
349, 350)

P. Corgatic esualde, edo etorarte au
ematen ayo Erregueri legue ezar-
tcean, baldin esualde au bada-
goca bacarrie mene legue ezar la-
xiari?

R. Suerte ohea iristeco, edo izate a-
gaitic; eragozteagatic era onetan
Uribatzarreac legue ezartcean
izandez agueten urduria, eta be-
notasuna. Neurguida, edo Cons-
titucioac era baquitcenditit ja-
rraitu beardituzten mugat, eta
uribatzarreac legue ezartcean, de-

becatcean, watu beardituzten mol-
de, edo eraudeac, eta Erreguec biltte-
zartcean, eta publicatecan.

P.; Uribatzarreen billa aldiac, hitzera-
quidac irautendute urte gucian?

A. Ez: iru illubete ondoreno, bacarric,
Majatzaren leonabatico egunetic
ajita; luzatubaditezque ere illa-
bete bateco Erregueren escacraz,
edo Uribatzarreac berac erabaqui-
tzen badu iru partetatic biren vo-
toquin. (Art. 106, 107.)

VIII. Iracurza.

Ecautuen bisguma beti iraulca-
ren gañean.

P.; Hitzeraquidatic, edo Senioric ezta-
goan illetan alde eguiten Ecaute-
ar guciac?

A. Ez: corren guelaitcen da zazpi
guizonexco Ecauta beti iraulc bat,
iru Españatar, iru Indiatar, eta
-zazpigarrena suertez atarecu,
(Art. 157.)

P.; Cer mene, eda esualde dauca
Ecauta onec?

- h. Batezere. arreta neurguida, eta legueac gordeerazotcean; contit emateco ondorengo Uribatzarreari barruntatudifuzten legue aufteac, eta Uribatzarre oiezlacoetara deitza neurguidac erabaguiric dauzcan demporetan.

IX. Iraurza

Uribatzarre oiezlacoengaiñ.

- P; Noxzuaguin moldatcendidade Uribatzarre oiezlacoac?
- h. Idetaldico Uribatzarreac. moldatcenduten ecauttaguin exaguin, ecautac diraien urte bietan.
- P; Cergatic deitcenzazite oiezlacoac?
- h. Cerron deitcendiraden hitzeraguigaric, edo serioric ezdagoan illetan.
- P; Cer demporaz, edo karotan deitu bearco ditu Uribatzarre beti irauleac?
- h. Coxoaren laca alzian, edo utzalzian; edo cciñ moduz Erregudeciñdatcen danean, Erreyhua gobernatceco, edo Coroa ondorengari utci nai diomean; eta motiuo justu,

edo apartecoen bidez Erregueren dei.
tea, edo bilcea deritzan orduan (Art
162)

- P. i. Deituxic, eta bituxic era onetan
Uxibatzaixe oiczlacoac, crabagu.
lezaquete ojec edocciñ gaitan?
R. Bacarric crabaguilezaquete dei.
tu, edo bilcendiraden, sai artan
(Art 163.)

X. Iraurza

Erregueren gainean

- P. i. Cerda Eregue?
R. Persona ura ceñaren icenean gu.
cia osequitendian Sobierñu Ba.
tarondean, edo Monarchicoan.
P. i. Negandia arcendu bere menea,
edo nauzaruna?
R. Sobernatcenditusen Dierritate.
tatic.
P. i. Cer crabaguitrendu nerquida,
edo Constitucioac Erregueren
gain?
R. Erregueren Persona data Dona.
tia, ezaurcorra, edo iraupedecoa,

eta ez dagoala obligateric erantzukizura. (Art. 16 §)

P. i; Cerpatic ematen zajo Erregueri azgarri, señale, edo Caracter au?

R. Zendabici cerren bertatic gauza Jaquiña dan, Erregue batec, engañuz, edo guozurrax ez pada, legueen contrato gauzaric naidezaquela, (bere izatezco chedea dan ez) ceñac osequit reco aurquitzen dastu ifinieric gaindeco locuan. Bigarrena: cerren baldin Erregueren Persona erantzungarria baliz moduren batez, bide emangolizague andinajen ezxiertaraco, eta melucoac ondovengo galteguatriac ecañicolituzcate Dierrian; eta azguenic Erreguec iduquidezan dagoacan errepetra, veneracisa, eta obedimentua; bada gucion zoxianac exatcendu eta emandaquiola legueen osequiaren carga, eta Egoitzaren soseguaena, eta seguranzarena daucanari.

P. i; Cex cortex izcuntra, edo tratamendu dauca Erreguec?

R. Mastade Catholicoa, edo fededuna.

P.; Cerdagoca berari?

A. Erandegun becela, berari bacarric
dagoca leguac oregui erazotzea,
eta bere menea luzatcenda barru-
to manera aguiria zait-iraundute-
co prochu dan gucira, ea Egoitzaren
campoco seguranzaraco bearda-
neraño; neurquidaz, edo Constituci-
oaz, eta legueaz conforme, edo le-
guc erara. (Art. 370)

P.; Cer pribilegio quejazo dauca Erre-
quec?

A. Legueac bitozartu, eta publicitu-
az gainera dagoca batez ere;

Lendabicitoa: biralcea, legueac oregui-
tceco ondo deritzan erabaquiac, arau-
deac, eta eracardeac.

Bigarrena: Erreynu gucian beardee-
la, eta laster justicia equiteaz
arreta arttea.

Iugarrena: guerra otrandaracitea,
paqueac equin, eta ithetoguittea,
guero uribatzarreai contu emanaz.

Lauugarrena: Tribunal gucietan, ala
gozandecoetan, ala obendunecoetan

- Soiarauquiñac, edo Magistradu-
 ac icendatcea, Consejo egoitza coa-
 ren goguibenez, edo escaeraz.*
- Bostgarrena: gozandecoren, eta gu-
 dartarien, edo Soldaduen Jarduera
 guciac ematea.*
- Seigarrena: Apezpicugoac, gojende-
 ac, eta beste Erregueren zucejaun-
 deco Elizgizonac izentatcea
 Egoitza co Consejoaren aipex.*
- Tazpigarrena: Legue erara Ono-
 reac, eta diñadi mota guciac
 ematea.*
- Zorcigarrena: Eguersituari, eta
 Armadari aguintcea, eta gue-
 rriarien buruzaguiac izentatcea.*
- Bederatzigarrena: Arrnen inda-
 rra maneratcea, partitcea, eta
 banatcea prochuvic quejona dan
 moduan.*
- Amarregarrena: beste Atempeduren
 bitezarrac, eta Mercataritzari
 dagozcan gajac guidatu, eta zu-
 cencea; eta Embajadoreac, Mi-
 nistroac, Consulac, edo Bacar-
 quidac izentatcea.*

*Amaicagarrena: Diruguitearren
arreta, eta diruetan Erregueren
gorputz.erdia, eta izena ifini
eraxotcea.*

*Amadigarrena: ifiniric dauden
fin artan ondasun aguiriac no-
latan gatatuta, edo partitu era
baquitcea.*

*Amairugarrena: legueen erara
arauzleac, edo gaitz guilleac
gozacaitu, edo libratcea.*

*Amalauagarrena: Uribatzarreai
conturatcea, edo gogarcea Die-
xitarrari convenizaizten legue-
ac, edo ojen birterac, edo aldæ-
rac, gueroztic erabaquideraten
eranic dagoan eran.*

*Amabartzgarrena: Biaila, edo
baidena ematea, edo ucatcea
Elizbatarren erabaquiai, Afi-
ta Santuaren Iduldai, Uribatza-
rren uorondatez, baldin erabaqui
baquidac, edo guciequicoac bada-
cazquite, aditua Egoitraco Con-
sejuari banuzgayac, edo Sobiernu-
xi dagozcanac badirade; eta au-*

eragajac badacazquite, Justiciaco
Tribunal goiticoari ezagutza, eta
erabaquitza igarozaz, legue era-
ra erabaquidezan.

Amaseigarrena: librequiro, edo nai
erara quendu, eta ifiñtea Egoitza-
co, eta Xaidarteguico Secretario-
ac.

P. Xeurquida, edo Constitucioac
Erregueri ematendiorcan esca-
alde gen ondoren, etraizoa itin-
ten muga, edo neurriren batzu-
cc?

A. Bai por cierto, eta dirade =
Léndabiccica: Inolazere eciñ era-
gotzicozitu Erreguec Uribatza-
xeac neurquida, edo Constitu-
cioac erabaquivic daucan dem-
poretan, ez guelditu, ez desoltu,
ez eragotzi inolazere itzeraqui-
dac, edo desioac, eta erabaqui-
ac. Baldin norbaitac Erregueri la-
gue ojec aurtico consejuc, edo lu-
guntarunic emangobaliozcate
bertatic traidoretzat erabaqui-
tcondirade, eta alacoztat per-
seguitiac izangodisade.

Bigarrena: Erregue eciñ Erbertexa-
tuditeque Uribatzarren baibena-
gabe; eta eguitenbadu, Coroa utzi-
duala contus.

Ixugarrena: Erreguec bere alme-
nac, eta eciualdeac eciñ ditza-
que saldu, ez utzi, ez botteri eman
ezta ere bere pribilegioric batere
Baldia edocciñ motiboz nai ba-
lu bere Tronu, edo Jarlegua utzi
ondorengoari, eciñgodu Urida-
tzarren baibena gabe.

Laugarrena: Erreguec inola ere
eciñ saldu, eman, edo trucatu
lezaque bere Erreynu mugat
barruan aurquitzen diren Pro-
vincia, Uxi, Erri, edo Alderri, ez-
ta zatiric chiquiena ere.

Bestgarrena: Erreguec eciñ eguiñ-
dexaque erberteco mendedunaquin
bataunde ofendigarriac, ez merca-
taritza leque apartecoric Urida-
tzarren baibena gabe.

Seigarrena: eciñ obligatuditeque
Erregue Erberteco mendeduna
laguntarunic, socorruvic ema-

tera Uribatzen baibenagabe,
Zarpiagarrena: eciñ eman, edo saldu-
coditu, Erreguec ondasun Dierric-
loac, Uribatzen najez baicic.
Norigarrena: Erreguec eciñ inolaaxe
Talguida, edo Contribucioric ifiñile-
zaque ez zucen, ta ez ceasca, ez
escatu ecek, ta ecertavao atzagi-
ren bat, edo betoz; baicic beti era-
baquibeacodute Uribatzenreac.
Bederatziagarrena: Erreguec eciñ
inori emango dio pribilegio, edo
gallaldi batarric, ez personaren
bati, ez batzarveri.
Amargarrena: Erreguec eciñ artu-
dezaque inoren ondasunic, ez per-
sonaren batenic, ez batzarreave-
nic; ez mempotic quendu, eta ez
eragotxi beren gozamenic; eta
naizbait prohubalitz Erritarren
aurreraperretaraco personaren
baten ondasunac arteca, eciñ
equindezaque bertatic jabra
caltegabetubaque, eta guiza er-
cura trucada on bat equiten ez-
padio.

*Amaicagarrena: Erreguec ecin ino-
xi quenduco dio bere libertadea,
ezta ere berez ifini pena, edo gasti-
guri. Firmatenduan naidarte-
guico Secretaria, eta Juez ore-
quilaria izangodirade Dierria-
ren eranzunte, eta gartigatuac
libertadearen contraco gaiztopa-
ren obendunen erara.*

*Bacarric Egoizaren prochuac, eta
seguranzac escatconduan can per-
sonaren bat preso arzaja; edo ar-
xeritatcea, biraldulitza que Erre-
guec artaraco erabaqui ac, edo
ordenac; baña berroqueta zori.
axdu barru entregatu erazo be-
arco du Tribunale, edo Juez ra-
goquionaren escuetara.*

*Annabigarrena: Erreguec ez con-
za equin baña lenago parte,
edo contu emanbearrio uxiba-
tzarreari, beraren baibena iriste-
co; eta equiten ezpadu Coroa
utriduala contu. (Art. 372)*

P. 2 Baldin Erreguec (zoragarren urguire-
an esaten dan betela) talquida, edo e-
manquizusuc ifiñi ecin badezaguc,
nolatan vicico da bere itageta dea-
ri dagocan shorez?

R. Erreguec aurrera ecin ifiñico du
bere naiustoz talquidaric, edo e-
manquizunic oidecela, batzue-
tan inguratzen zuten guizon gaiz-
toen cuticia aretceco beste fiñ-
gabe: orain Uribatza erreac, era-
baquico du bere itageta deari,
eta Jaureguiari dagocan modu-
co urteoroco gozamentua; or-
bat eguingo da Arturiaco Prin-
cipearen zat, eta Infanteen zat....
Eta Erregueren Jaureguiraco
gozamentu ojec, eta bere fami-
liaren janari, edo vicigarriac
erabaquico dituzte Uribatza-
reac Erreina aldi baroitzaren
anieran, dirauen bitartean ecin
aldalitezquean moduan; eta re-
ñalamentu ojec guciac izango-
dirade Dierrico gordairute pua-
ren, edo Teoriaren contucoac, eta

pagatucozaizca Erreguec berac
izentatzen duan Ocenteri, edo ma-
jor domo nagusiari. (f. tit. 313, 22.)

P. i Sauga lotzagarrri ezta Erregue
batentzat muga, eta bainande
ojec ifiñtea?

A. Muga ojec irmotcendute Irri-
axen libertadea, eta Erregue ba-
ten gloriari, eta almenic andie-
na dago guizon librean izatean;
becalan, edo berdin dubei España-
co Erregue Turcoen Emperadorea-
requin; eta icusbedi, bi aguin-
detatic cein dan auqueratce-
coa.

P. i Cerrogarcendiu quejago neur-
quidac Erregueren ganean?

A. Erabaquitcendiu Españiaco Erre-
gueren, edo Coroaaren Jatorria,
edo ondorengotaiuna; tincatcen-
du, edo zulcatcendiu Erregueren
humera; señalatcendiu beaordue-
tan Erregeneia ifiñteco modua;
eta erabaquitcendiu violatan Erre-
guec, eta Asturiaco Principeac

Juramentu equin deardutein
Uxibatzarrearen aurtean. (Art. 173. à 212.)

XI. Iracurza

Secretario Naidarteguicoen
gañean.

- P. i. Erregue izanic autsiezdearrecoa,
doacabez ghuertatuco dalizague
cerbait aguintcea Neurguida-
ren, edo Constitucioaren contra,
nori cargu equingoza ca?
- A. Ordena, edo aguinta firmatu,
edo ciazcatu duan naidarteguico
Secretarioari. (Art. 226.)
- P. i. Cerdirade naidarteguico Secre-
tarioac?
- A. Erreguec aututcendituan bere
gogoco Persona batzuec gobiernu-
co gajac erabaquitcen lagunce-
co.
- P. i. Onelaco cembait Secretario seña-
latcendiozca Erregueri Neurgui-
da, edo Constitucioac?
- A. Lazpi, utziaz Uxibatzarreai er-
ualdeac prochudiraden aldaerac
equiteco gai onetan. (Art. 222.)

P. *Nola daude maneraturic, edo zuzenduric Secretario ojoc?*

R. *Era onetan.*

Lindabici: Egoitzaren, naidarte-guico Secretarioa, ceñaren cargu dauden bitezar gajac, edo Egoitzarenac; Erbesteco Sortoaquin alcar aditcea; eta beste Erregue, eta mempedunen guertuneco Embajadoreac, urinistroac, eta Consulac izentatcea.

Bigarrena: Oztugarteco, edo Peninsulaco gobiernucoa, ceñari dagocan Erregnucobiernu iritarautia, edo Politicoo, osasuma, equinarteac, lux launza, edo necazaritza, duiguinda, Carce-lac, hospitalac, Correo, Portac...

Irugarrena: Ichas aronzco gobiernucoa; ceñaren cargura dauden Americaco, eta Asiaco Provincietaraco gajac erac, Correo, Portaz campora.

Langarrena: Gracia, eta Justicia-coa; ceñaren contra dauden Erreguec, edo Erregenciac boillerdi

bietan egiten dituzten Obis padu-
en, Diñatariunen, beneficioen, eta
Ecoñaiten, ta gojarauquinen
Jardueren izentamentuac, eta
Justicia guiteari dagocan guci-
an.

Bortgarrena: Itaciendacoa, ceñari
dagocan boillerdi biotaco sartu ir-
tena, gartuena, nala dan talqui-
da, edo contribucioac cobratcea,
eta pagauizunai egitea.

Seigarrena: Guerratecoa, ceñari-
ren argu. danden boillerdi biotaco
Soldadu Jarduerac izentatecoa
leque erara.

Zazpioarrena: Icharquin-
coa; ceñari dagocan icharlan-
bide guciac, Armadaco Jardue-
rac, eta Aguintaria izenta-
tcea &c.

10. Baldin Secretario qen artecò ba-
tec leucaren contrato ordena-
ren bat firmatecen lundu vor car-
gu eguingo. dio?

11. Dicxiac, da ciata, Uri batzarre-
ac, neurquida, edo Constitucioac
erabaquitzen duan erara.

- P. i. Eta Secretariac erantzuten ba-
zu, Erreguec aguintuola?
- R. Etzaizca baliatuko aitzagui-
ac; zerren Erreguec urtez urte
gabe leguearen, edo neurqui-
taren contrato gauzaren
bat, aurretic ifinibeasco li-
ozca andican etorricodivaden
calteac; eta, alaere Erreguec
artara emango balu, jardue-
rari utzi beasco liogue, legua-
ren contrato gauzari bai-
bendu baña lenago. (Art. 226)
- P. i. Eta aguinta, edo erabaquia
Erreguec bacarric firmaturic
aurquituco baliz?
- R. Orduan gaitigatua izangoli-
zague ordena, edo erabaquia
obeditzen duana; zerren urtez
urtegabe au eragozteco, neur-
quida, edo Constitucioac po-
gartzen du, ez tribunalac, ez per-
sona aguiric otequidezala Erre-
gueren ordenaric naidarteguico

Secretarioaren baten firmagabetaric. (Art. 224)

XII. Iracurza

Egoitzaren Consejuaren gain

- P. ; Uta, eguin ez lezague Erreguec, eta Secretarioa^{ai} darte guicoac sarpegabetaric, beguitaric, edo bacarric, edo gajaren izaguera faltaz?
2. Calta au eragorteco, eta aitzaguiric izan ez dezaten Secretarioac; nola murrirteco, edo guichitzeco ojen etualdeac, eta adifguidetaruna Erreguere guico aurquitcenda Egoitzaren Conseju bat, ceña dan Erregueren Conseju bacarra, ceñaren, Consejua obligaturic dagoan Erregue aditzera, (eguitera ezpadaere) gobiernuco gai anietan, eta batez ere, edo senalquiro legueen bai beneraco, edo uatcoco, guerra publi-

catceco, eta paqueac equiteco
(Art. 236)

P. ¿Cembait personaz moldatcen
da Egoitzaren Conseja?

A. Beazoguei personaz: Ajetic
lau Elizgizon Jaquinsuac,
onac, eta prestuac; ojetatic
bi Obispoac; lau Jaundi Epa-
ñarrac, virtute, adimentu, eta
beardelac ezagüerac dituzte.
nac; eta gañeracoac guizon ba-
naitatuen artean augueratu-
ac, beren Jaquinsude, eta exa-
güerac gaitic; edo Egoitzaren
prochuan servitza aparteco
señalatuac equin dituztelaco.
Consejalari ojen artean qui-
chiena amabic Jajoac izan be-
ardute Ichas arantzio Provin-
cietan. (Art. 234, 232)

P. ¿Narc izentatu bearditu Jar-
duera onetaraco?

A. Erreguec; baña bera izenta-
tua medior, eta ororo beragan-
dic irequiac daudelaz cora, era-

gorteco batetic cein laeburtu
reguien libertadez, eta lotra
gabe aconfejarrea; eta beste
tic macurtu, ta mirguitdu ez
ditzan bere deueoac baiben
tcera, naiz izan gucien ona-
ren contracoac, Uribatarte-
ac batune bacoitetic icenta-
tcenditu iru persona elcarge-
quico balleracoac, Ecanttu ar-
tecoac ez diradenac, Erreguec
berac naiduana argueratu
dezan; Jaquinaren cañcan,
ece, autiergueroc Erreguec
ecin aldatulezaqueala mo-
tibo justua probatzaca ju-
ticiaco tribunale gorticoan.
(Art. 233, 234, 235.)

- P. i. Concesu onec eztauca beste in-
tuxic Erregueri galdetcen dio-
nean, bere iritzia emateabai-
cican?
- R. Baita ere dauca irunaca
sagarceco Erregueri benefi-
cioetaraco, izentatuditcen
dexitranac, eta berebat Ecadoi-

co jar d'uerac emanditzan (str. 237.)

XIII. Iracurza Eribunalen gañean.

- P. Beraz Erreguec ecin izentatu ditzaque naiurtez Eribunaletaco juezac, eta Ministroac?
- A. Ez: cerren eguersitatren duten ezguero juezac mene eta doitea, eta dauden ezguero, efan segun beccela, banacaturic meneac, conveni da, iduquitceabata bersteagandic bacarric ichequitza ura, ceña asco dan, gordetceco eren artean beardan unioa, edo elcartea.
- P. Cer calte, edo ez egoquiac etozico lidaguiac, juezac, eta Ministroac Erreguegandic guero ichequiac egotetic?
- A. Uribatzarreac beragandic ichequiac balende, izangoliraquean ajec berberac; cerren

mempeturic orduan guciac Er-
regueren vorondatearonz, bera
izangolizaque Españatarren
viciaren, onorearen, eta onda-
sunen jabea: eta era artango-
biernua etorricolitzaque izat-
tera Locabea; cōnetan, iemri
segun eran, diraden aguinta-
xiaren Esclavo, edo Catiboac,
libre izatea dagoalaric, le-
gueaz campora inogandicez
ichequiric egotean.

p. Ez-icheguitasun au iriste-
co, cer erabaquitzen du neur-
quidae, edo Constitucioac?

h. Bertatic erabaquitzen du, le-
gue gozandecoac, eta obendunac
egocaritceco almena, eta esca-
altea bacarric dagoquitela
Tribunalai, bertezaz contuga-
betanic: eta erabaquitzen du-
an eran juezac, eta Magistra-
duac, izentatu beardituala Er-
reguec, Egoitzaco Consejaren
gogarmenez; baita ere debeca-

rendu, aldatcea beren jardueratic,
ala demporazcoac, nola beti-
coac, motido justutzaca, eta pro-
batzaca; berebat debeatcen au-
izentatuon gueldiera beren jar-
dueratic, leguez, ta bidezco. que-
geaz expada. Azaz gainera ez
uribatzaiteac, ez Erreguec equer-
situdelazagueten inoiz ere Ecadoi-
co jardueratic; ez berengana-
tu auzi ichequiric, ezta ere
derrrotu auzi bucatuic,
(Art. 242, 243, 254)

P.; Cer banaita, edo diferencia da-
go auzi, gorandecoac, eta oben-
dunen artean?

R. Gorandecoac dirade aguiñ gene-
ral, Auziac deitzen dirteguniac;
biren, edo quejagoren artean ez-
baja artendanean haticnda,
ondasun, edo zor pagatccaren ga-
ñean, &c. eta obenduinac. dira-
te Procésuac esmarqui deitzen
dirtegunac. auzi, bat gaizta-
queriren baten gain salatua
dan orduan, eraldetu, edo jarrai-

teon diraden errequelac; proba-
teco, eta Jaquiteco equiaz, ala
dan, edo ez, eta mercei, edo na-
gocan gattigua emateco.

P. ? Noxe señalatzen ditu proce-
so in manera, malde; edo eraz-
quiteac?

P. Lequeac: Jaquinaren gañean,
ece Tribunal gucietan izan de-
ardute era batecoac, batunac;
eta beñ eradaqui ex queroz, ez
Usibatza erreac, ez Erreguec al-
deratu, barcatu, edo legasquetu
litzaguete. (Art. 244)

P. ? Veraz bidetxigor batez juzga-
tuac edo equidaituac izan de-
ardute pobreac, eta aberatuac,
equinarteoac, nola Tituluac,
necazaruac, eta Jaundi Espa-
ñatarrac?

P. Alla da: eta arda araco leque
arrezco libertadca, ceña arcoc
ez Jaquinex, edo oarpez. naf-
tu nai izandutena batinchegua-
ren, edo gerarguien deseguinza
zequin.

P. ? Baña norbatten alde, edo con-
tra bitartecotatuia barrunta

danean, aguinidu ote ditekue aldi-
maitza, edo Comisio bati, juzga-
tu, edo ~~cc~~ccaditu dezan, artara-
izentatuz egoqui diraden jue-
zac?

R. Ez: corren neurguida, edo Con-
stitucioac bertatic gogarcendu,
arazitian esandan becela, Espan-
ñatarric eciñ ccaditu, edo Juz-
gatuditekueala, ez auci gozan-
decoetan, ez obendunetan alda-
maitzaren, edo Comisioaren me-
diot; baitic aurrez legueac era-
baquitaco Tribunalaren vider.
(Art. 247.)

P. ; Tribunalac badaucate auciac
erabaquitcea beste carpuric?

R. Almenen eguiazco berezdea, edo
partiera izandediñ, cenaren vi-
dez irmotu, edo segurutcendan
Iritarren libertadea, Tribunalac
eciñ equerricodute beste lan-
deric baiticican juzgatcea, edo
erabaquitcea; eta erabaquit
orequitcea; ez guelditnerazo
legueen orequia, ez molde, edo

manerarik eguin batere, eadoidi-
tzaren, edo Justicia quitearen
gañean. (Art. 245, 246)

P. 2. Juez, edo Magistraduren batere
bere cargu, edo obligacioaquin
cumpliteen ezpadi, norc dau-
ca gartigarceco carga?

R. Magistraduen, eta Juezaren ez-
icheguitasuna ogundatceco,
edo comundatceco beren eran-
zun bearra requin, gogartcen.
da neurquidan, edo Constitu-
cioan: Juango balitzaizca
quejarén batuec Ereguezi
Magistraduren batere contra,
aucidoaita, edo Proceico eguin-
ta, arrazoizca quejac badi-
nitate; aditu ondoren Egoitza-
co Concejac, gueldierazoleza-
quegata, aucidoaita biraldun-
az bertatic Justiciaco Tribu-
nal goitiazari, legue erara Juz-
gatu dezan; Adindecari dago-
quo bere barrutico Juezaren
gueldiera, edo aldaera duten

anciak ezagutu, eta erabaquit-
tzea. (Art. 256, 263.)

P.; Cex ecazoitegui, edo Tribunal
ifintenditu neurguidac?

A. Tribunal bat deritzana Justi-
ciaren tribunal gañeticoa;
Adiundeac, edo Audiencia;
eta leendabico auti juzzac.

P.; Cex dagoguo Justiciaren Tri-
bunal gañeticoaxi?

A. Suciak erabaquitcenditu ne-
urguidac, edo Constitucioac;
ajen artean batezere izan-
nic ecazoitcea, edo juzga-
tcea egoitzaco, eta naidar-
teguico Secretarioac, Uriba-
txarreac erabaquitcendua-
nean, arrazoi dala proceogui-
tea; eta dagoguite ezagu-
tcea. Consejalari Egoitzaco-
en, eta Audiendico Magistra-
duen, aldaeraco, eta gueldie-
raco ancietan. (Art. 264)

P.; Cex molde, manera, edo erre-
guela erabaquitcendirade Adi-

unde, eta beste Euzoitegiaren
pesceniat?

- h. Itintendirade cimentu irino, re-
guruaac justicia equitece zu-
cen, eta laster, ala gozandeco,
nola obenduneco aucietan,
alchaturaz bertatic Adiunde-
ac Tribunal goitico izatera,
nun apezquiro, edo gurtiz
beren mempecoen auciac, ala-
gozandecoac, nola obendunac
butatuco diraden, aucilari gu-
cien prochuraco, gatu gui-
chiraco, eta erarogoo izatla-
gatic. (Mrt. 262, a 272.)

XIV. Iracurza

Justicia equitearen gainean.

- h. Juez bat bere gogoz baccarrie
afiditeque aucitan morbaiten
contra?
- h. Baldin Juezac balucate et-
ualde au, alferalizaque
menecen bere ~~deu~~; bada, bera
dalario Erregan, eragortan dan

na iustea, a datus colizague jue-
cetara; eta orduan Locabe ba-
ter locuan, izan goliraque
cembait juez, a imbeste locabe.
P. i. Cembait muga dauzca Jue-
zen meneac?
R. Legueac erac; eta Procesoa
adnez tuttean eguitendan-
ut sequite guztiac, naiz go-
zande auuetau, naiz oben-
dunetan, erantzu guitenditu
jueza bere personetan: onez
ostean Magistraduen, eta jue-
zen emazquiac, edo sobornu-
ac, fede auuteac, emazquiac,
edo behet hoac dacia berequin
margo, edo d'erecho irigoquia
eguitendituz, tenen contra:
da. ~~erac~~ ai; jaquitendituz, edo
ceñec, juez batec autriduala,
Justicia, eta leguearen con-
tra diruz edo bitartecoz
aquindu, edo portatudala, va-

latceco bidea-iduquico luquea-
la, equitecoric iduqui ezarren,
lan, edo gai artan. (Art. 254, 255)
P. Veraz nai utez, edo nolana
eciñ inox preso artuco da?
R. Ez por cierto: eta oraindi-
can ez agorteco obeto nai us-
tea, eta segurutceco, edo ir-
motceco libertade batucia-
na, edo norberaren ba-
quidicoarequin el cargo a-
izan ditequean, gucia, ceña
dagoan gaitaqueria gar-
tigatza ez uztean, gogar-
tceñdu neurquida, edo Conf-
tirucio, ac; Espanatarric pre-
so eciñ arditquealar, aux-
rez billabide laburra equin-
gabotanic gaitaqueriaren
gañeac, ceñagatic leguez
mexecidez aquean, gorputz
penarequin gartigatzea, eta
baita ere juezaren aguinta,
edo mandamentua letraz,

ceña adierazocozajon prevo
sarceco demporan. (Art. 287)

P.; Era onetan lapurreta bat,
heriotza bat, edo beste edocciñ
yáiztaqueri equiten duan
batec lecu izango ezdu bu-
catu, eta iguer equiteco?

R. En fragranti, auda gassta-
queria equitecan bertan, edo-
ceiñ, ez prevo artu bacarric,
baicican edocciñec prevo ar-
tuta eramandezaguetec
juezaren aurrcera. (Art. 292)

P.; Cer icabear, edo erazodeac
beardirade; bat prevo arceco?

R. Oiez gucia, eta erafpea, edo
soxpreia eragozteca, erabaqui-
tzen baliz prevoa Carcelan sar-
tzea, edo bertan egon dedilla,
prevo leguera; emangoda au-
to eracaitia, eta ondoren Car-
cela zajari eraberta; edo trai-
ladua, prevoen liburuar ez-

xxi, edo saxxartetudezan; au
eguinzaica ezdu Carcelara-
jac. cer artu inox, preso legie-
ya, eranzuera chit estuaren
azpian baizic. (Art. 293)

P. i. Eta nolatan ichatxicozaca,
edo preso artuca da?

R. Arrestutua carcelaratu ba-
ña lenago eramangoda jue-
zaren aurvera (eragötzigarri-
ric'ezpáda) bere autorimena,
edo arpetza artudeguion; au
ecin eguin baditeque, carcel-
laraco da, guelbitu leguera,
eta oqueta. Iau ordu barru
Juezac artucadia arpetza,
juramentitracá; cerren au-
ci obendunetan bere eguite-
negaitican etzajo inoriere
juramenturic artu beax. (Art.
290, 291)

P. i. Cergaitic neurquida, edo Cons-
titucioac alpetu, edo eragor-
tendu juramentua gai ojetan?

R. Cerren nox beraren eguitea-

zen autormena artcean, edo
escatcean, coñaren bidez, gu-
zon bat ondoren suertalite-
gucan arauzlea, edo culpa-
zuna, juramentua escatcea,
egui ariandezan, da ifiñtea
aldiazca gogorrean, edo que-
zurrezco juramentua egui-
teco, edo bere burua solatu-
ta condenatceco bere autor-
veraz; eta aida sortarai-
zearen, edo deretxo naturala-
ren contracoa.

P. ¿Cer quejago agüincendugai
onetan neurguidat?

A. Izanic chit erreipetagan
ria Españatarra bere siber-
tadea uzteco berteren buru-
tenpora, ezanaz gañera, era-
baquitceñda, ezdedilla car-
celaratu fianza ematendua-
nic, legueac arguiro debeca-
tzen ezdituan gajetan fian-
za etartcea; eta auciaren edo

cein demporatan, eciñ ifiñi li-
zoqueala prevarari gorputz
penaric, libratud edilla fian-
taquin. (Art. 295; 296.)

P. ¿Venturaz fianzaz guichi-
tendu gaiztaqueria?

A. Ez: baña nola Carcela ez-
tan, eta: izan bear ezduan go-
ardalla bat berteric, preso a
gaitz guillea zala aguertu-
co haliz ere, legue eraco gat-
tigua emateco; icustendane-
an bertatic bertara, gaizta-
queria probatuta ere; eciñ
gañex equinlizoqueala pe-
ñac, edo gaitiguar fianzari,
eta ondo, Uritar bat naigabc-
trea, atsecadetrea premiaga-
betanic bere libertadeaz ba-
guetnarequin; nola ere eztan
ondo, anchitzendaren ondaru-
nac emparatrea, gaiztaque-
riari expadagòquis diruzco
eranzuquia; eta orduan ere
erabaquitcendu neurqui dde,

eciñ equiñditequeala cembatearen,
edo cantidaacaren dindex bai-
uacan (Ayt. 294)

P. i. Ga extagò gaiztaquerivic fue-
zac, edo sobiermuacgorputcean.
gastigatu ondoren gaizta-
queri guillea, bere ondasunaz
fabetulitequeanic?

R. Pena odolguivodi aia, ongabe-
quida deitzen dana, orainda-
ño ifini da guertaera batzuc-
tan, baña bidegabera izanic,
batec equiñditua gaiztaque-
riacgaitic castigatuac izar-
tea bere lunoac, edo herode-
roac arte, bitarteric ajetan
izangabetanic; neurquidac
lequebaguetudo, borratudo,
quendudo, guztiz debeatua
ondasunen ongabequida;
baita ere erubaguidu, batde
equindaco gaiztaqueriada-
lario, ifintenzaion pena, ez
dedilla batezere igarò supri-

teconduanaren familietara;
cerren bere ecarraja, edo egui-
cunde guciac erori beardu
eguilcaren gain. (Art. 304, 305)

p.; Carcelan aurquitcondana-
xi uequiratzen etrajo gaitz-
guillea baliz becela?

h. Esta inoz gaitzguille, era-
baquia, edo sententia eman
bitartean; eta ala España-
tarren batec sufritu ezdezan
gaitziuren antze gaitzaque-
xia ala dan, edo ez icusi arte
an, neurguidac aguintendu,
Carcelac modutu beardute-
la, segurutuzeco, ez presoac
gaitztratateco; eta Carcela
zajac arreta ardezatela oje-
zaz; eta bacarturic iduquidi-
trala Juezac inorequin itzi-
eguingabe epotea aguinten
situanac: baña inoiz ere pre-
soac ezdute egon beax Cala-
bozo, edo lurpeco Cieguetan,
ezta ere oravun galgarrietan.
(Art. 297.)

P; Cerncurri aututrenda eraba-
qui'au gordetzeo?

R. Sarritan Carcelac uiritatzea,
eta preio guciac auzquetu di-
tecela ajetara apucogabeta-
nic; gañera erabaquiaz; me-
tan uti eguiten duten Juez ta-
Carcela zaiac, gaitigatuac izan
ditecela, nai uteco, quel diera-
ren obendinac becela; coña li-
buru, edo legue obendunen bilgo-
an ezarri codan arautzea, edo
hobena becela. (Art. 298, 299)

P; Ueraz cain ifinico dirade quir-
guilluac, eta, latetac?

R. Bear bear bearvean, edo ber-
toxic cezan matuditeque hu-
millgarri, edo menderagarri
ojezaz persona segurututze-
co; bañan apremio leguera inoiz
ez.

P; Cer dirade apremioac?

R. Apremioa, eta Tormentua di-
rade naita naitzezco modu.

edo bide batzuec ceñaguin oña-
cen indarvez preicari autorera-
zo naicitra jor salatuaz izan-
zan arauzteac, edo gaitzague-
ria, eta lagunac. Icaraga-
xpizco bidaoueraren, edo tira-
niaren sortuera onec sacri-
ficatzen cituan eun inoente,
gaitz guillebat aguertzeo uf-
teca dera; cerren oñaza eciñ
sufritu zuten errugizgarri
ajec guciac autotzen cituz-
ten ascotan equin etxituz-
ten gaitzague-
ria, edo ara-
uzteac; argatic neurquidam
Jaquiñdez aguintzen da,
inoizere ez usatzeco tormen-
tu, eta apremioaz. (Art. 303.)

P; Alco dirade neurri ojec Espa-
ñatarren iritar libertadea
segurututzeco?

A Suichi aurreratucoran bal-
din procesoguitearen gaine-
an Españatar bati, arreta
artu ezpaliz ifñteco uengun-

zaren, etfaita sunaren, igüja-
ren, eta beste aztura gairto-
en titaén etalpean, cenac jus-
ticiaren besoa aldalezague-
ten mendestuaren lapabciara.
Bada libre, embarazatzaica uz-
teco salatuari bere burua escu-
datceco vide guciac; eragoste-
co salaqueta guezurteacoac,
naasteac, eta debecatceco itx-
lanac aldan moduan, eta era-
tu, ta erraztceco juezaí eguia
laguítceco videac, erabaquitzen-
du neurquida, edo Constitu-
cioac, oqueta lau ordu bar-
xu aguerdaquiola gaitzgui-
lleari preso egotceco eracaja;
edo motiboa, eta salatrallan-
ren izena, baldin bada; aito-
rra artceco demporan ira-
corri daquiola oso eracur-
bide guciac, zertiguen azal-

se, eta izenaquin; eta bal-
din alaere ezaguerava eto-
zzi ecin bada, edo conturaten
ezpada, eman daquiola al-
diran berri guciac contura-
tceco norzuc diraden; eta
arraz quero proceioa izan
bedilla aguvia, legueac aguin-
tenduten eran. (Art. 300, 301,
302.)

p; Españatar bat artulezaque
preso bere echean?

R Ezdute orciñdaño legueac
ccer eradaqui onen contru;
bañan alazguciarren ere au-
rrera ifinlco dirade, edo tinca-
tuc dirade guerta aldiac, ce-
ñetan bacarric Españatar
baten echea escuperatidite-
queasi; cerren au izanic gu-
ardia sagradu bat, Erri li-
bre gucietan ercepeto andia
mereci duana, neurquidac
eradaquitcendu, Españatar-

xxen echeric ecin eicupera-
tu ditekueala legueac aguin-
tzen duan guerta aldietan
baicican, ordena zucen, eta
Egoitzaren paqueraco. (Art. 306)

XV. Iracurza

Provincia, eta Errien gobier-
nu barrucoaren gañean
Erri batzarren gañean.

- P. i. Azqui da au Dierria, do Nacioa
ondo gobernaturic egotico?
- R. Au da gobiernu on bat baqui-
dara moldatcen, edo zucenden
duana; bada irmotcenditu
al cargoan aurquitcen dan
guizonaren libertade, eta
derechoac; baña Dierriluce,
eta Provincia arrotan par-
titzen dan batean, nai, tacz
beardirade mende lagunac,
batzuen, eta besteon barru-

is gobernuan cantu artzeo,
era onetan, quidamentu zu-
cena conseruatceco, et, que-
tceco gubien zorianecota su-
na.

P. i. Izentatzen ditu neurquidac
mene ojec?

R. Bai: ceurren Juezac, eta tri-
bunalac nor beraren mu-
gai eurtan badizte, ceñac di-
raden aditzea bacarric, eta
eradaquitcea auciac, eta
demandac; Erri batzarren
contura uatendu Erri con-
zuz gobiernuari dagoquion
guciac, Provincia bacoitza ren-
zat bildera baten icustearen
azpian, Provincialaco Ecautu-
en bilgumaren ixenarequin.

P. i. Norzuc moldatu baaydute
Erri batzarrea?

R. Alcate bat, edo bic; Erregido-
reac, eta dindicu oquinda-

xiac, guciac auqueran. izeor.
tatuac; eta Alcatrac berri-
tubear dirade urteoro, Erre-
gidoreac urteoro erdiac,
eta erobat Sindicu oquinda-
xiac, bi diraden lecuari; eta
bacarra bada urteoro alda-
tucoda. (Art. 309, 312, 313, 314,
315.)

P.; Ueraz ezta go ya Erregidore
eta beste betico Jarduerari
Erribata arretan?

A. Ez; Jarduera betico ojez le-
guez, ta bidez quendun dirade;
cerren izanaz gñera pridi-
legio anz bat leguezco ber-
dintarunaren contracoac;
Epañatar gucien artean,
eta caltegarriac oeste upay-
teco pridi legioen exara, (ce-
ñac erobat deseguindu di-
raden) dierriarren zoziona
acitrecu, izanditequean
gauza da, Jarduera batean

betico dagoan bat izatea etri-
ñago guciei dagoquiten gau-
cetan baño, bere aurrerape-
netaraco diradenetan; bada
beste fin, edo mugaric ezta
izaten onelaco jardueretan.

P. 2. Edocciñ izentatu liteque jar-
duera, edo cargu ojetaraco?

R. Alcate, Erregidore, eta Sindicu-
Oquindaria izateco, izanaz ga-
ñera Ixitar bere berechoen e-
gueriarequin, beardu ere izan
oguetan bost urte cumplitua,
bost urtez guichima Erriari
vizitua; eta idigui beatezdu
Erreguec emanitaco cargu,
edo jarduera aguiriric. Art. 3
318.)

P. 1. Eta cergatic ez autu, edo cam-
poratcendirade Cargu durac?

R. Escuaurqui mene, edo esual-
de ofeguitaria egeritutcen
dutenac depeodute beren me-
ne, eta esualdeac luzatzea
dagoquiten baña guejagora;

argatican prochuda onelaco
eguilteac alic eguiteroric, edo
valimenturic quichiona idu-
quitcea onzurteco, eta gobier-
nucogajetan.

P.; Cer ragoquite eguitca Erri-
batzarreai, edo juntamentuai?

R. Beren contura egongo dirade:
Lendabici; Errico otasunari,
eta egoquitasunari vequir-
ratzea.

Bigarrena; Alcate jaunari la-
juntcea Errico perronen, eta
ondasunen segurantzara,co,
prochudan guertaldietan, eta
manera onaguiria zaitiraizeco.
Izugarrenai; Eniarèn ondasu-
naz contu artzea; legue era-
ra gartatceco; Tesorero, edo
ipigandezaja izentatuaz izen-
tatzenduten eranzuguiaeren
azpian.

Laugarrena; Talquida, edo Con-
tribucioen bereua, edo errepar-

tea equin, bitu, eta dagoguiten
Teorerosari, edo ipigandezaya-
zi biraltzea.

Bortgarrena; Erri, edo Erritarren
ondasunetatic pagatzendira-
ren Escolaz, ondeguidaz, edo fun-
dacioezaz contu artzea.

Seigarrena; Ifinico diraden erre-
guela erara contu artzea
hospitale, edo heriteguiezzaz,
arrozteguiezzaz, aurbeni eche-
ezaz.

Lazpigarrena; contu, eta arre-
ta artzea bideguiteaz, zubi-
guiteaz, bidarriezzaz, Carce-
laz, mendu, baso, arbola ifinte,
eta gañeraco Erriari dagogui-
on gai gucietan, eta premiaz-
co, prochuco, eta edertagune-
co obra aguirietan.

Zortzigarrena; Errigoqui mane-
rac ifini, eta Urbatzarveai
aurguerintzea Provincialaco Cau-
taren bidez, beren bai bena eman-

dezaten, bere iritziarequin ba-
tera.

Bececratrigarrena; Erriadagoqui-
ten erata, necazaritza, duigui-
ña, mercataritza, eta gainera
prochuzcoac derizten gajetan
mugitu, alaitu, eta aurrera-
pen guciataraco neurri zu-
cen egoguiac artzea. (Art. 323)

Neurquida, edo Conditu-
cioac erabaguitcenditu Erri-
batzarretaco antueretan, be-
xitzetan, eta beste gajetan
gorde beardiraden neurri, mu-
ga, edo erreguelac.

XVI. Iracurza

Provinciatarren Ecauteen
gañean.

P. Cerdirade Provinciatarren
Ecautac?

R. Provincia bacoitcean ifñita-

co Suiza bilduera batzuec, Pro-
vinciaco aguintari naguviar,
Ecaitariaz, edo Intendentear,
eta Erritarrac izentaturica-
co zazpi personaz molda-
tuac, edo maneratuac (Art.
325, 326)

P.¿ Corguizamodu izan beardu-
te Ecauta onetaraco autu-
beardiraden personac?

R. Beardute izan Urutarrac
beren derechoen egueniare-
quin; ogueta bost urte igaro-
tacoac; Provinciari Jajoac;
edo Provinciaco urcondearra,
edo vecinoac, guichienaz zazpi
urtean bertan vicituac, eta
beren buruac mantentze di-
ña ondasun dutenac; eta
eciñ autucodirade Ecauta on-
etaraco Erregueren iccenda duco
Cargudunic. (Art. 330.)

P.¿ Provinciaco Ecautaren zazpi
personac beticoac dirade?

R. Ez por cierto: Ecauta bezxitu
beardu urte bitic urte bira ex-
diz exdi, len bicicoan parteric
quejena, eta bigarrenean chi-
quierna irtenaz, eta era one-
tan ondorengo urteetan (Azt.
327.)

P.; Sarritan, edo ascotan bildu-
coga Ecauta Provinciatarra?

R. Beardan gucian, baldin la-
roqueta amarretic urtean
igarotzen ez padirade billa-
diac, partituric prochudan
demporetan.

P.; Cer equitoco, edo lan bide dau-
cate Ecauta ojec?

R. Lendabici; etorartetu, eta bai-
bentrea Provinciarri cabitu-
zaizcan talquidetatic, edo
contriduoictatic Erriai par-
tituzaixtenac.

Bigarrena; arretaz uequiratrea
certan gaitatzen diraden Eric-
taco ondasun aguiriac; eta

continua examinatcea, beren
baibenarequin, edo veguicusta-
requin aguintari naguriac
onzt emanditzan, ondo con-
tu artuaz, guciac legue era-
ra Juanditecen, edo eguiteaz.
Irugarrena; arretaz Erribatza-
rreac ifiñtea dagoquiten le-
cuetan iruroqueta amarga-
xxen articuluaz gogartcen
dan eran.

Laugarrena; guertaco baliz
Provinciaren prochuco obra
berriren bat, edo zarrac ma-
neatzea, Sobiernuari aurre-
tic ifiñtea, cer moduz, edo no-
latan erarogaz eguinditezque-
an, ondozen Uribatzarren li-
cencia iristeco.

Ichasoz aruntz obra
aguirien premiaco uzten ezpa-
du Uribatzarren baibenaren.
zai egotea; Ecautaren bilgu-
mac, Provincialaco Aguintaria-

ren baibenarequin artulitza-
que moduac, eta neurriac, ber-
tatic Sobiernuari contu ema-
naz, Uribatzarren baibenoraco.
Exxi ondasunac biltzeco, Ecauta
bilgumac izentatuco du Zeso-
reroa, edo gordairuzaja bere
eranzugui azpian; eta gastu-
en contuac icuvisic Ecautabil-
gumac, bialduco dirade Sobi-
ernuaren escuetara, berri-
ro icusierazo, eta examina-
tzeco, azguenic bialdu ditzen
baibenoraco Uribatzarrera.
Bortgarrena; Sazteen escolac,
eta icasbideac aurreratzea
ciatalceen, edo plan baiben-
duen crara; alaitu, eta su-
caritza necazaritza, qui-
quina, eta mercataritza; am-
paratuaz edo eiñ gaitan aguer-
ta berriac amentzen dituztenac.

Seigarrena; Sobiernuari contu
ematea usadio gaiztorie ba-
xxunta badute ondatun, edo
errenta aguirien dequiran-
zan.

Zazpigarrena; Provincia bar-
ruco persona gucien lista
eguiñ, edo maneratcea.

Zorcigarrena; Ongitexco, edo
piedadexco obretan contu ar-
txea, beardan moduan lan di-
deai cobru ematearen ga-
ñean, gogartuaz Sobiernu-
ari ondo etorriditezquean ver-
quelac; barruntadiraden us-
adio gaiztoac erremediatxco.

Bederatzigarrena; Uribatxar-
ai contu ematea Provinci-
an barruntadiraden Neur-
quida, edo Constitucio aur-
txac.

Amarregarrena; Ichas arunzco
Provinciaco Ecautabilgumac
ateguiñac eguingodituzte fede-

gabecac convertitxeco missioen
gañeacari, boren ordena, eta aur-
rapenetari; ceñen cargudunac
emangodizten contu, edo arra-
zoja gai onetaco egupideezaz,
utadio gairtoac orremediatre-
co; eta Ecautac gucién par-
te, edo continua emangodiate
Sobiernuari. (Art. 334, 335.)

XVII. Iracurza

Soldadu Dierritarren gain

- P. Sanzaren baten peitaric,
edo faktaric senti steda; era
onetan bizoditutaco; edo zu-
cendutaco Sobiernuan, Ixi-
tar guciac paquean, eta zo-
xionean vicitxeco?
- R. Baldin Suizon guciac, onac
balirague, eta Dierriguciac
gubernaturican baleude guc
ifini degun becelaco arande,
edo errequela moduar, dudu-
traga arcolirague legue ojec

edacein Erri suertotsua, edo
 zozionecoa eguiteco; baña
 izanic ecinditequeana, que-
 ron artean guciac onac iza-
 tea; eta ez ere beste Dierriac
 iduquitza Gobiernu juntu, eta
 moderatu bat; emendican da-
 tox, Dierritar soldaduen indar
 premia; auda Uritar-talde
 batuec ezaudez arretatzea
 armetara ala Dierritar barru-
 co paquea, eta ordena, ona
 gordetzeco, guenastarien, edo
 rurdatzalleen contra, nola
 bere errepetoa, edo beguiru-
 nea, eta escudatzeco, edo gor-
 de eraxteco baldin beste Dier-
 ric oratu, eraso, edo guerra-
 torican ifini nas badio.

P. 2 Verax da esatea, Soldadua
 beqdiradela?

R. Bai; baina beste Dierritan
 ez becelacoac.

P. 3 Certan dago banaita, edo dite-
 rencia au?

K. Emendican aurrera Soldadu
Epañatarra izango da Iritar
armadun bat bere sorterrria,
neurquida, edo Constitucioa,
eta Erregue escludatzeo, gor-
dezitzeo; baña beste Solda-
duac escuarqui dirade lan-
guin dollox moducoac, tira-
no baten pogatara beren
odala issurten dutenac.

P. i. Epañatar guciac dute obli-
gacioa Soldutzaraco?

A. Ecin esmatuditeque inox
ere, noiz, ta nola deitzendi-
on legueac; argatic Uribatza-
rreac, erac bacarric legue
ezarteco esualdea dauca-
tenac becela, urteoro eraba-
quico dute, ez bacarric com-
bait tropa, edo Soldadu bean-
diraden aldacojen erara, cer-
eratan alchatu, edo zucendu-
codiraden, eta combait ithai-

onci armatu; baicican eraba-
guico dute, nor beraren dite-
zardeaz conforme, eracus-
deari dagoquion gucia, gojen-
deen gañean, aloguera, edo
sueldoac, beguiranza, eta
Equer situ, ta Armadari dago-
quiten gai guciac. (Art. 357,
358, 359, 361)

P. 2. Ueraz Erreguec eciñ bere go-
gatar a alchaturdezaque tro-
pa, edo Soldaduric?

R. Ez; ceven guizon gaizto-
ren batzuec enpañuz arqui-
tutulezaquete, gaizqui ma-
tzera esualde onezaz; ba-
ña bere eicu dauca Eguer-
situ, edo indar armatuaz
erabaquitzea, non, nola, eta
cer eratan partitu.

P. 2. Ez oteleraque gaizqui usa-
tu Erreguec indar armatuaz,
Sobiernu ondo zuzendutaco
au irabiatzeco, eta esualde

guciac bereganatu neurri-
az, eta mugaz campora, go-
biernu bacayondarra loca-
bera itzuliaz, edo alantuañi
A. Eciñ sinislezague, Ervequec
aimberte calte ala beretzat,
nola Dierriacenzat etorri-
ditezquean arno char, do-
lloytic eguiñdezaqueala;
ezta ere Jarriditezqueala
Erritar Soldaduac beren de-
rechoac, eta familienac, pat-
tzeva; baña ala guertatu-
co baliz ere, Dierriac bere al-
de, eta escu iduquicalituzque
Soldadu Dierritarvac, edo
Errico gudartariac aurpe-
qui eman, eta goituzteco;
onetaraco neurquida, edo
Constitucioac itz eguite-
an Errico gudartari ojezaz,
beren zucendeaz, eta mane-

kaz, gogoratzen diu, Erreguec
premi orduan ojeñ gain aguin.
dudezaqueala Provinci ba-
rnuan, bada Provinci bacoi-
tzean egongo dirade onelaco
moduco soldadesca, Ervita-
raquin moldatuac; baña
eciñ baliatucoda ojezaz Pro-
vinciatic campora Vrida-
tzarren baibezagabe. (Art.
362, 369.)

XVIII. Iracurza

Etalgiatzeno Contribucio-
en gañean.

- P. Nolatan sortentzen dirade
Dicriaren servitziariac Suero-
tarietan, Tribunaletan, solda-
decan, Jardueretan, eta ber-
te gobernuaren lanteguetan?
- R. Onelaco persona moduac
nola eciñduten eratu beven

sostona, d'auzcaten caryüen
medioz, dierriac caltegabetu
bearditu Jorndala, edo alogue-
ra boren Jarduerearen erara
ifiniaz, edo maneratuaz.

P. i Nondican. atera beardira-
de, gaitu ojetaraco, eta Egoi-
tan Eguersituaguin, Arma-
daquin, Onciquindeguies-
tan, icasoletan, aguirico
Escoletan, eta beste modu
alcotara eguitendiraden
gastuctaraco fondo, edo tin-
condoac?

P. Nola gucion prochuraco di-
raden Jarduera ojec, guciac
eman beardute sostoncoco di-
ña; eta argatican ifintendi-
rade Taldiguindac, edo Con-
tribucioac.

P. Espanian nori dagokio ifin-
tea, edo señalatzea?

P. Nola legue bateraco becela

Taldiguída, edo Contribucioe-
tan, gucien uorondatea bear-
dan; cerren guciai dagoqui-
ten beren ecarraja Uribá-
txarreai dagoquite; taldigui-
dac ifiñtea, edo onzat ematea,
naiz zucenaç, naiz zuceneraç,
guztienac, Provincia coac, iri-
goquiac, leenagocoac bere oñe-
an daudela ariqueta zebec-
atu artean, edo berriro ifi-
ñi bitartean. (Art. 338.)

P. ; Ote dagoan inor libre taldi-
guidac pagatzetic ?

R. Ezta go inor ere libre; cerren
neurguidac Jaquiundez dio,
Españatax gucien artean
partitu beardutela bacoitza-
ren, edo nor beraven ondaru-
nen erara, ezaude, edo pribi-
legio gabetanic. Art. (339.)

P. ; Suerta ote liteque gaizqui-
gastatzea, galcea, edo beste en-

gañu, eta trampiaric taldi-
quida ojen begoitean, arñ eman-
netan?

A. Ez: cerra arvetaz neurqui-
dac erabaquitzen du Dierrri-
co Teloverian gorde beardan
erreguela, eta cer moduz ur-
toreo contuac eman Dierrriari
ondarun aguiricoen, sartu ir-
tenaren, eta paguaren gañe-
an; era onetan eragortenda
Carlos IV. demporan eyuñ
oizana equitea; ceñetan Er-
zitar eruguirenac cargatu-
ric, murguiduric, buruz bera-
turic taldi quida icaragarria-
quin, ojec ardurugade gasta-
tzenciraden Sodoi ontartua-
ren, edo maitearen cuticia,
diru gosea auzteco.

B. i. Eta atzera biurtu oteditez-
quean dempora char, doaca
ajec; ceñetan Españatarrac

villanurric, mallezpeturic, eta
azturic lenagoco, edo antina-
co legueeraz, chori maloac be-
cela, quizon baten, edo norbui-
tuen parregarri, solassgarri
izatera?

A. Ya Españatarrac berendu di-
tuate locabeac ortu cizten
beren derechoac, eta beren ese-
quigobaguetafuna gordeteco
eguintuzten, eta eguitendi-
tuzten aleguin gurtizca an-
diac, dirade pueba, edo arra-
zoi gainquidariac, edo bequex-
riac, aurrera ez dutela galren
utako beren libertatea, neur-
quida bear becela, eta contuz
geardatzcan seguraturic, zé-
mentaturic dagoana, juramen-
tuarequin batera,

OHARRA:

Euskal literaturak jasan ezinezko du XIX. mendearen lehen parteko eskuizkribu bat argitara gabe gelditzea. Herri literaturaz aberats garen neurrian, kultura modernokoan urri dugu euskara, legeei buruz batipat. Horregatik, beharrezkoa iruditu zaigu Cadiz-ko Konstituzioaz 1820an eskoletarako idatzi zen eskuizkribua den bezala argitara ematea, historia eta juridiko alderdiengatik bereziki.

Hondarribian Aita Kaputxinoen bibliotekan aurkitua da eta orain Donostian dago ordena bereko probintziako bibliotekan ondare bezala. Lerro hauen bidez bihoazkie gure eskerrik kartsuenak kopiatzen utzi digutelako.

Eskuizkribu honen zenbait berri Euskaltzaindiaren Euskera agerkarian emana da, 1987. urteko lehen alearen 393-397. orrialdeetan. Egilea nor zen ikergai gelditzen da, Gipuzkoako Goierni aldeko euskara mota erabili zuen, Larramendiren hiztegiak baliaturik.

Argitalpen labur honen egitekoa galzoritik ateratzea izan da, gai horiek lantzen dituztenen esku uzteko.